

MINUS 21

EDICE BEZ DOHLEDU

napsáno 1972

vytištěno 1990

R-21.462

Václav
Havel

Žebrácká opera

B-D
HAVE

Cena 20 Kčs ISBN 80-203-0068-6

ŘADA CELOVEČERNÍCH HER

Václav Havel
Žebrácká opera

Na téma Johna Gaye

DILIA
2N
Praha 1990

© Václav Havel 1977

Andreji Krobovi a jeho "Divadlu na tahu"

I 28/87

O 1445/90

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
pedagogické fakulty Masarykovy univerzity
BRNO, Pohoří 7

UK PdF MU BRNO	
Lokace. PŮJČOVNA	
vy č. R-21.462	Sign. J-J-HAVE

ISBN 80-203-0068-6

Osoby

a obsazení premiérového představení dne 2. března 1976
v Teatro Stabile v Terstu:

Macheath - šéf zlodějské organizace	<i>Umberto D'Orsi</i>
William Peachum - šéf jiné zlodějské organizace	<i>Corrado Gaipa</i>
Elizabeth Peachumová - jeho žena	<i>Marina Dolfin</i>
Polly - jejich dcera a Macheathova žena	<i>Eleonora de Cotiis</i>
Bill Lockit - velitel policie	<i>Paolo Todisco</i>
Mary Lockitová - jeho žena	<i>Ludia Braico</i>
Lucy - jejich dcera a Macheathova žena	<i>Sandra Pradella</i>
Harry Filch - nezávislý kapsář	<i>Mimmo Lo Vecchio</i>
Diana - majitelka "dámského salonu"	<i>Elsa Vazzoler</i>
Jenny - její zaměstnankyně	<i>Lidia Coslovich</i>
Betty	<i>Marina Serena Ciano</i>
Vicky	<i>Marina Tessari</i>
Harold - vězenští dozorcí	<i>Giorgio Valetta</i>
John	<i>Lino Spadaro</i>
Jim - členové Macheathovy organizace	<i>Stefano Lescovelli</i>
Jack	<i>Franco Jesurum</i>
Opilec	<i>Riccardo Canali</i>
Šenkýř	<i>Carlo Bianchi</i>
Hlas pána	
Tři biřící	

Režie světové premiéry: *Fulvio Toluoso*

Překlad: *Gianlorenzo Pacini*

První obraz

Na scéně je Peachumova domácnost. Je to prostorná světnice, zařízená se středostavovskou solidností. V zadu jsou dveře do ostatních částí bytu, vpravo je hlavní vchod. V pozadí je cosi jako kuchyňský kout, pozůstávající z velké plotny, různých hrců, škopků apod. Uprostřed místnosti je velký stůl, obklopený několika židlemi. Když se otevře opona, jsou na scéně Peachum a Peachumová. Peachum má na sobě župan, sedí u stolu a zapisuje cosi do velké účetní knihy; Peachumová v zástěře se pohybuje kolem plotny a vaří oběd. Po delší pauze se ozve Peachumová.

Peachumová	Ty, Willy -
Peachum	(aniž vzhledne) Co je?
Peachumová	Myslíš, že to byl dobrý nápad?
Peachum	Co?
Peachumová	No s Polly a Macheathem -
Peachum	Proč?
Peachumová	Mám pocit, že s ním Polly chodí -
Peachum	No a? Právě o to mi přece šlo! (volá za scénou) Polly! (zadními dveřmi vstoupí Polly)
Polly	Ano, tatínku?
Peachum	Je to pravda, že chodíš s Macheathem?
Polly	Řídím se tvými pokyny, tatínku: nechala jsem se od něho párkrát pozvat na večeři a popřála jsem sluchu jeho lichotkám, jak jsi mi nakázal -

Peachum Tak je to pravda? Výborně, Polly! Jen tak dál!

Polly Vynasnažím se, tatínku -
(Polly odchází zadními dveřmi; na pravé dveře někdo klepe, Peachum rychle zabouchne svou knihu a ukryje ji do zásuvky)

Peachum (zvolá) Dále!
(pravými dveřmi vstoupí Filch)

Filch Pan Peachum?

Peachum Co si přejete?

Filch Jsem Filch. Harry Filch.

Peachum To mi nic neříká -

Filch Já vím. *(rozhledne se po místnosti)* Mohu tu mluvit?

Peachum Co byste nemohl?

Filch Jsem nezávislý kapsář -

Peachum No a?

Filch Žijeme v převratné době, aspoň pokud jde o naši branži -

Peachum Jak to myslíte?

Filch Kooperace, integrace - velké organizace si rozdělily město - drobné podnikání ztrácí půdu pod nohama -

Peachum Máte přece celou Carnaby Street!

Filch Ach, pane Peachume, vždyť nás tam je navečer víc než chodců! Na volné noze se dnes neudržíte, kdybyste měl pozlacené ruce!

Peachum Takový je už prostě trend doby - i ve výrobě se přece prosazuje dělba práce, manufaktury a tak - já kvůli vám přece dějiny nezastavím!

Filch Mám skromnější přání, pane Peachume -

Peachum Jaké?

Filch Nevzal byste mě k sobě?

Peachumová Vždyť vás vůbec neznáme!

Filch Pane Peachume! Mějte se mnou slitování! Jestli mě necháte na holičkách, budu muset přijmout místo v tiskárně!

Peachum Nezlobte se, ale mám plné stavy -

Peachumová Proč nejdete za Macheathem?

Filch Než tam, to radši do té tiskárny!

Peachum Co máte proti Macheathově organizaci?

Filch Nelíbí se mi jejich metody -

Peachumová Neříkáte to jen proto, abyste se nám zalíbil?

Filch Přísahám, že ne!

Peachum Dobrá. Ale musíte se podrobit přijímací zkoušce -

Filch Rád, pane Peachume! Rád! Jste tak laskav! Co mám udělat?

Peachum Když mi do zítřka přinesete hodinky vévody z Clostru, tak o vás budu uvažovat. Ale nemyslete si, že mě oblafnete: ty hodinky znám - a kdyby vás náhodou přitom chytli, z ničeho vás samozřejmě tahat nebudu!
(Filch přiskočí k Peachumovi a líbe mu vděčně ruku)

Filch Děkuji vám, pane Peachume, tisíckrát vám děkuji!
(Filch radostně odběhne pravými dveřmi. Peachum vytáhne ze zásuvky opět svou knihu a začne do ní cosi zapisovat. Krátká pauza)

Peachumová Ty, Willy -

Peachum *(aniž vzhledne)* Co je?

Peachumová Mám strach -

Peachum Z čeho?

Peachumová Aby se nám to nevymklo z rukou -

Peachum Co?

Peachumová No s Polly a Macheathem -

Peachum Nechápu, proč by se nám to mělo vymknout z rukou!

Peachumová Mám pocit, že s ním Polly spí -

Peachum No a? Právě o to mi přece šlo! *(volá za scénou) Polly!*
(zadními dveřmi vstoupí Polly)

*Milostná milostky
- milostky, odměny
- milostky, odměny*

Polly Ano, tatínku?

Peachum Je to pravda, že s kapitánem spíš?

Polly Myslela jsem, že jsi to tak myslel -

Peachum Tak je to pravda? Výborně, Polly! Jen tak dál!

Polly Vynasnažím se, tatínku -

(Polly odchází zadními dveřmi; na pravé dveře někdo klepe, Peachum rychle zabouchne svou knihu a ukryje ji do zásuvky)

Peachum (zvolá) Dále!

(pravými dveřmi vstoupí Diana)

Diana Dobré poledne -

Peachumová To je dost, holka, že se taky někdy ukážeš!

Peachum Jak se pořád máte, paní Diano? Jak jdou obchody?

Diana (usedá) Výborně, pane Peachume! Představte si, že můj salon objevila šlechta. Angažovala jsem před časem několik novinek, vesměs tak mezi šestnácti a dvaceti, nějak se to rozkřiklo a teď se u mě netrhnou dveře. Hned jsem pochopitelně zvýšila taxi -

Peachum Tak to vám tedy upřímně blahopřeji!

Diana Ostatně přiznávám rovnou, že za vámi přicházím tak trochu v souvislosti s touto novou situací: změněná sociální struktura mého zákaznictva klade totiž, jak jistě chápete, i nové nároky na vybavení mého salonu -

Peachum Co byste konkrétně potřebovala?

Diana Soupravu stříbrných příborů, pár svícňů a asi deset yardů brokátu na nové záclony -

Peachum Máte štěstí, brokátu mám momentálně kolik libo -

Diana Díky, pane Peachume! Věděla jsem, že mě nenecháte v bryndě!

(pauza)

Peachumová Tak říkáš, že tvůj podnik je teď samá šlechta?

Diana Co ti mám povídat, holka: dva vévodové, několik lordů, spousta vikomtů -

Peachum Nevěděl jsem, že mravy vyšších vrstev tak poklesly - máte velké štěstí!

Diana Mravy jsou pořád stejné, jenomže co se dřív tutlalo, to se dnes dělá veřejně! Milenky a milostné aféry se staly nezbytným doplňkem života pánů z vyšších tříd, patří to k jejich titulům stejně jako jejich kočáry a šperky -

Peachum Čím si tenhle posun vysvětlujete?

Diana Inu doba se mění, pane Peachume, žijeme v druhé polovině osmnáctého století, s tím se nedá nic dělat! Dříve si páni získávali popularitu a úctu prostého lidu udatnými činy na bojištích, dnes to dělají v dámských ložnicích a salonech! A já se jim vlastně ani nedivím: je to rozhodně příjemnější -

Peachum Vy si myslíte, že to dělají kvůli své popularitě?

Diana Samozřejmě! Když vidí prostý muž z ulice, že nějaký ten vévoda je vlastně ve skutečnosti člověk jako on - z masa a krve, se svými vášněmi, neřestmi a starostmi - zmocní se ho nutně pocit jakési spřízněnosti a hned si ho víc oblíbí! Cosi jako podvědomá identifikace, chápete? Ostatně překvapuje mě, že právě vy - takový dobrý psycholog - jste si toho ještě nepovšiml a nevyvodil z toho pro sebe důsledek -

Peachum Já? Prosím vás -

Diana A proč ne? V podsvětí platí tyhle věci zrovna tak, jako kdekoli jinde! Vždyť jistě kroky v tomto směru jsou od člověka vašeho postavení přímo očekávány!

Peachum Myslíte?

Diana Podívejte se třeba jen na kapitána Macheathe! Proč myslíte, že dělá tak závrtnou kariéru a jeho organizace tak rychle roste na významu? Protože si umí svými milostnými skandály zajistit obecnou úctu!

Peachum Jenomže já nejsem Macheath, paní Diano! Sex nehrál v mém životě nikdy rozhodující roli, jsem spíš takový, řekl bych, intelektuální typ, navíc se zřetelně monogamním založením -

Diana Však taky už Londýnem na konto vaší puritánské solidnosti proběhl ne jeden úspěšný vtíp!

Peachumová Diana má pravdu, Willy. Zatím jsme tenhle aspekt přehlíželi, ale kdoví, jestli jsme opravdu nedělali chybu! Ty nemáš pocit, že bys všem těm jízlivým řečem měl už konečně jednou udělat přítrž?

Peachum Na to je pozdě, má drahá!

Diana Na některé věci není nikdy pozdě, pane Peachume! Ostatně jste v nejlepších letech a kdybyste nenosil pořád ten svůj umoulaný župan, mohl byste být docela fešák!

Peachumová No vidíš!

Peachum Mějte rozum: v roli svůdce bych přece musel působit směšně!

Diana Úspěšný svůdce nikdy nepůsobí směšně!

Peachum A jak víte, že bych byl úspěšný?

Diana To bych si, když dovolíte, vzala na starost sama.

Peachumová Nezapomeň, Willy, že Diana je v těchto záležitostech odborníkem!

Diana Však v tom taky už dělám hezkých pár let, ne? Jestli chcete, vyberu vám vhodné děvče, dám jí na to neplacenou dovolenou, šikovně jí věc vysvětlím - a uvidíte, že ostatní už půjde samo!

Peachum Poslyšte, a nešlo by to s ní domluvit tak, že by prostě jen jaksi předstírala, že -

Diana Ach, to by nebylo dobré, pane Peachume, to by nebylo dobré! Lidé, zvláště ženy, mají na tohle čich, přišlo by se na to a byla by z toho jen zbytečná ostuda -

Peachumová Však ono tě, Willy, neubude -

Peachum No jak myslíš -

Diana Takže jsme domluveni? Výborně! Hned zítra vám to děvče pošlu na ukázkou! No nic - musím už běžet, práce volá! Jsem ráda, že jsem vás oba zastihla doma a že jsme si tak pěkně poklábosili! Nezapomenete mi na ten brokát, pane Peachume, vidíte?

Peachumová Spolehni se, zlatíčko, dohlédnu na to!

Diana Díky, sluníčko! Pá! Nashledanou, pane Peachume, a držím palce!

Peachum Nashledanou -

(Diana odejde pravými dveřmi. Peachum vytáhne ze zásuvky opět svou knihu a začne do ní cosi zapisovat. Krátká pauza)

Peachumová Ty, Willy -

Peachum *(aniž vzhledne)* Co je?

Peachumová Ty jí věříš?

Peachum Dianě?

Peachumová Ne, Polly -

Peachum Ovšem. Proč?

Peachumová Nezapomeň, jak to Macheath s děvčaty umí!

Peachum Polly mu na jeho triky nenaletí!

Peachumová Jen jestli mu na ně už nenaletěla!

(opona padá)

Konec prvního obrazu

Druhý obraz

Na scéně je zlodějská krčma. Jsou tu pouze tři stoly s židlemi; v pozadí je šenkýřský pult, sudy s vínem a vstup do kuchyně; napravo jsou tři schody a dveře na ulici. Když se otevře opona, sedí u jednoho stolu Macheath, Jim a Jack; u druhého spí Opilec, který tu bude spát po celý obraz. Z kuchyně se občas líně vynoří Šenkýř, přehlédne situaci, doleje hostům víno a opět zmizí za závěsem. Macheath a jeho druhy zastihujeme při živém rozhovoru nad vínem.

- Jim** Víte, šéfe, co se mi na vás nejvíc líbí?
- Macheath** Copak, brachu?
- Jim** Že při vši námaze a odpovědnosti, jež pro vás znamená úspěšné vedení naší organizace, dokážete ještě navíc žít skutečně plným lidským životem!
- Macheath** To přece spolu souvisí! Naše práce je úspěšná proto, že jsem ji prodchnul dynamikou moderní doby a odvahou k velkorysým a nekonvenčním akcím - a copak by něco takového mohl dokázat člověk bez vitality, fantazie a rozletu, prostě nějaký suchar jako třeba Peachum?
- Jim** I na ty ženské si naleznete čas!
- Macheath** Musím si ho nalézt, protože na ženské trpím. Řekl bych dokonce, že jsem cosi jako děvkař.
- Jim** My jsme taky děvkaři! Vid', Jacku?
- Jack** No jasně -
- Jim** I když samozřejmě ne tak úspěšní jako vy-
- Jack** Kam se na vás hrabeme -

- Macheath** Nezapírám, že jsem jako děvkař skutečně velmi úspěšný. Z deseti děvčat, po nichž zatoužím, jich obvykle devět dříve nebo později dostanu do některé ze svých postelí. Přitom ještě mnohé z těch, které nedostanu, nedostanu jen proto, že nemohu věnovat více času na jejich svádění.
- Jim** Vaše úspěchy, šéfe, jsou bohužel neopakovatelné -
- Macheath** Proč myslíš, brachu?
- Jim** Pověst význačného zlodějského předáka, známého dobrodruha, svůdce a světáka vám přece musí přístup k ženám ohromně usnadňovat! A to nemluvíme o vašich ostatních předpokladech, jako je například váš šarm a vaše nesporná fyzická krása -
- Macheath** Notak má pověst a můj celkem obstojný vzhled mi opravdu situaci významně usnadňují -
- Jim** Podívejte se například na mě - jaké můžu mít já při mém vzhledu šance?
- Jack** A co já? Na tuhle dršku nezbalím ani zatoulanýho psa!
- Jim** Jen se nekasej! Já jsem daleko ošklivější -
- Jack** Blbost!
- Macheath** Myslím, hoši, že své možnosti zbytečně podceňujete. Jednak to s vámi není zas tak špatné, jednak tyhle věci přeci jen nejsou to nejdůležitější! Jak řekl jeden můj známý mrzák, když ho nechtěli vzít do party, kde jsem začínal: krása není vše!
- Jim** A co je tedy podle vás, šéfe, pro děvkaře nejdůležitější?
- Macheath** Nejdůležitější je ta zvláštní směsice drzosti, píše, humoru a ukecanosti, kterou se vyznačují takřka všichni, o nichž se říká, že to tak zvané umění s ženskými. Člověk prostě musí mít odvahu, fantazii a vyjadřovací schopnosti -
- Jim** Podle vás tedy nejsme ani my u ženských apriorně bez šancí?
- Macheath** Vůbec ne! Ostatně máte-li pocit, že jste oškliví, můžete svou strategii a taktiku v lásce založit na předstírání komplexu méněcennosti: ženské totiž šíleně rády někomu pomáhají a někoho zachraňují - a čím víc se jim to daří, tím víc dotyčného člověka milují, milujíce skrze něho svou vlastní skvělost, které jim je zachráněný živoucím dokladem -
- Jim** Domníváte se tedy, že i naši ošklivost lze proměnit v kapitál?
- Macheath** Samozřejmě! A v jak skvělý!

Jim To je dobré, Jacku, co?

Jack To by se muselo nejdřív vyzkoušet -

Jim Když už jsem u toho vašeho děvkařství, kapitáne, mohl bych se vás zeptat na jednu praktickou věc?

Macheath Jen se ptej, brachu!

Jim Čemu dáváte přednost: svádění slušných dívek nebo stykům s osvědčenými kurtizánami?

Macheath Jak kdy, milý příteli, jak kdy -

Jim Mohl byste nám to blíže osvětlit?

Macheath Notak podívejte: svádění slušných děvčat má svá výrazná plus, vzrušujícím pocitem nejistoty o konečném výsledku počínaje a okolností, že to je zadarmo, konče. Nevýhodou tu ovšem na druhé straně zase je, že svádění zabírá často moc času, aniž je výsledek předem jistý; že ta děvčata - postrádající erotických zkušeností - vás málokdy dobře uspokojí a že vždy znovu hrozí nebezpečí, že je vaše tlachání natolik okouzlí, že se do vás zamilují a přilepí se vám na paty. S děvkami naopak je domluva rychlá, stud jim nebrání vyjít vstříc jakémukoliv vašemu rozkošnictví, a pro věci samé vám neztěžují život svými city či nároky -

Jim I když jsou známy případy, že i děvka -

Macheath Ach ano, ano, ale to jsou výjimky, en gros to neplatí -

Jim A co je nevýhodou této cesty?

Macheath Především to, že člověk, odkázaný ve svém milostném životě pouze na dívky, záhy citově zplaní -

Jim Nejlepší je tedy, jak se zdá, vhodně kombinovat obě alternativy -

Macheath Přesně tak. přičemž občas lze věc zpestřit ještě alternativou třetí, totiž stykem s vdanými paními -

Jim (Jackovi) Vidíš, já ti to vždycky říkal! A ty pořád jen: pojďme do bordelu, pojďme do bordelu!

Jack Někde člověk začít musí -

Jim Není vám nepříjemné, šéfe, že svými dotazy zacházíme tak hluboko do světa vaší intimity?

Macheath Naopak! Já si vždycky rád v kroužku dobrých přátel poklábosím o ženských!

Jim Pro nás je totiž neobyčejně cenné konfrontovat své zkušenosti s vašimi - vid', Jacku?

Jack No jasně -

Macheath Klidně se tedy ptejte -

Jim Zajímala by mě ještě jedna věc: dosud jsme mluvili převážně o tom, jak nejlépe ženské získávat. Neméně důležitou se mi však zdá být otázka, jak se jich potom zbavovat -

Macheath Myslíš těch neodbytných?

Jim Ano. Co vy příkladně s nimi děláte?

Macheath Jsou jen dvě možnosti: buď se k takové osobě zachovat tak sprostě, že jí zbytek hrdosti zabrání dál se o člověka zajímat, anebo - druhá možnost - pojmout ji prostě za manželku.

Jack Za manželku? To je dobrý!

Jim Zajímavé, zajímavé. Neznamená to ovšem ohrožit své další děvkařské perspektivy?

Macheath Naopak, milý brachu, naopak! Každý pořádný děvkař je šťastně ženat a někteří - jako například já - jsou dokonce šťastně ženati s několika ženami najednou!

Jim Tomu nerozumím -

Macheath To je přece jasné: každá ženská, pokud není už náhodou vdaná, se chce vdát a proto se i na vás, jakmile se kolem ní jen trochu víc točíte, ihned začíná dívat jako na svého potenciálního ženicha. Jak lépe můžete takové nároky pacifikovat, aniž byste byli nuceni uchýlovat se k různým pochybným vytáčkám, než poukazem na okolnost, že už ženati bohužel jste? Vaše milenka - právě díky své hluboké úctě k manželskému stavu - pocítí jakýsi sentimentální respekt ke štěstí své šťastnější kolegyně a velkodušně se vzdá úmyslu ji o její štěstí připravit, vynahradíte-li jí to ovšem spikleneckým ujištěním, že se jí vaše žena zdaleka nevyrovná a že vlastně proto od své ženy unikáte k ní. Může-li zkrátka děvkař něco zajistit relativně svobodný prostor k děvkařské aktivitě, pak je to jedině šťastné manželství. Váš ohled k manželskému štěstí vaší ženy je totiž v ženském světě - plném iluzí - chápán většinou jako výraz vaší celkové ohleduplnosti k ženskému pohlaví a tedy nepřímo i k té jeho příslušnici, které je - díky osudné náhodě, že jste ji nepotkal dříve - manželské štěstí po vašem boku odepřeno.

Jim Jacku -

Jack Hm -
 Jim To je, co?
 Jack Skvěle vymyšlený!
 Jim Vid'? (*Macheathovi*) Netušil jsem, kapitáne, že jste ženat -
 Macheath V jednom případě jsem dokonce novomanžell
 (*opona padá*)

Konec druhého obrazu

Třetí obraz

Na scéně je opět Peachumova domácnost. Vše jako v prvním obraze. Když se otevře opona, jsou na scéně Peachum a Peachumová. Peachumová prostírá na stole pro tři osoby; Peachum odsunuje stranou svou účetní knihu, dívá se pátravě na Peachumovou a po chvíli se ozve.

Peachum Ty, Liz -
Peachumová (*prostírajíc*) Hm -
Peachum Co jsi chtěla říct tou poznámkou o Polly, že už jako možná naletěla?
Peachumová Nevím proč, Willy, ale mám takové nejasné podezření, že se ti dva tajně vzali -
 (*Peachumová se vrací k plotně; Peachum radostně vyskočí*)
Peachum (*zvolá*) Cože? Ne! No to by bylo skvělé! (*volá za scénou*) Polly! Polly!
 (*zadními dveřmi vstoupí Polly*)
Polly Ano, tatínku?
Peachum Je to pravda, že jste se s Macheathem tajně vzali?
Polly Říkal jsi přece, že bys to považoval z hlediska svého podniku za vůbec nejlepší řešení -
Peachum Tak je to pravda? Jsi pašák, Polly! Mám z tebe radost a upřímně ti blahopřeji! Podařil se ti skutečně husarský kousek! Proč jsi mi o tom neřekla hned?
Polly Nezlób se, tatínku, ale šlo to všechno tak rychle -

- Peachum** Máš pravdu, šlo to skutečně rychleji, než jsem sám předpokládal. O to důležitější ovšem, milá Polly, je, aby sis nyní, kdy ses stala Macheathovou ženou, jasně uvědomila jednu důležitou věc: že Macheath není jen inteligentní společník, nesporný šarmér a vůbec populární figurka, ale že má i svou druhou, nebezpečnější tvář -
- (Peachumová mezitím nalila všem polévku; všichni tři usednou ke stolu; Peachum si zastrčí ubrousek za límec; začne se jíst)*
- Polly** Jste konkurenti, vid'?
- Peachum** Mohli bychom být, Polly, mohli. Kdyby ovšem on systematicky neporušoval všechny základní normy soužití londýnských organizací, které jsem tak dlouho a pracně zaváděl!
- Polly** Mackie má prostě jiné metody -
- Peachum** Pěkně děkuju za takové metody!
- Polly** Co ti konkrétně udělal?
- Peachum** Milá Polly! Den by nestačil, kdybys ti to měl všechno vyprávět! Znovu a znovu mě připravuje o mé podnikatelské možnosti a o má odbytiště, neštítí se obohacovat se nepokrytě na můj účet, rozeštvává mi soustavně mé lidi a nejlepší z nich mi zákeřně přetahuje k sobě! Jeho cílem je rozvrátit a posléze zlikvidovat můj podnik. To je snad málo?
- Polly** Nevěřím, že by byl Mackie takový! Nepodsouváš mu horší úmysly, než ve skutečnosti má?
- Peachum** Tisíckrát jsem se o tom přesvědčil, na každém kroku se o tom přesvědčuji! Je to zhýralec a bezcharakterní cynik! Ostatně proč myslíš, že si tě vzal? Protože doufá, že tak dostane můj podnik zvolna pod kontrolu a postupně se ho zmocní! Je to od něho chladná vypočítavost! Jenomže tentokrát udeřila kosa na kámen!
- Polly** Mackie si mě vzal z lásky, tatínku!
- Peachum** Snad bys mu nevěřila, Polly!
- Polly** A vůbec - když máš na něj takovej názor, pak vážně nechápu, proč jsi chtěl, abych se s ním seznámila a zblížila!
- Peachum** Protože to je jediná cesta, jak mohu zachránit náš podnik!
- Polly** Mým úkolem má tedy být vaše smíření?

- Peachum** Právě naopak, drahá Polly, právě naopak! Počítám s tím, že mě budeš - jako člověk, který mu je teď nejbliž - průběžně informovat o poměrech v jeho organizaci, o jeho akcích a plánech - samozřejmě tak, aby o tom on nevěděl - a tím mi umožníš konečně jeho organizaci zlikvidovat, získat její majetek, který beztak má správně náležet mně, a získat zároveň dostatek důkazů o jeho činnosti, na jejichž základě ho budu moci udat a nechat odsoudit k doživotní deportaci.
- (Polly vzrušeně vstane)*
- Polly** Tatínku! Já přece nezahládím svého muže!
- Peachum** Chceš tedy zradit svého otce?
- Polly** To taky ne -
- Peachum** Co tedy chceš?
- Polly** Chci žít ve šťastném manželství, mít děti, vychovávat je, starat se o domácnost -
- (Peachum praskne talířem o zem, vyskočí a začne vzrušeně přecházet po místnosti)*
- Peachum** Ve šťastném manželství! S největším londýnským děvkařem! Vést domácnost! Úhlavnímu nepříteli vlastního otce! A ještě s ním mít nakonec děti! To se tedy povedlo! Nezbáznila ses náhodou?
- Peachumová** *(ostře k Peachumovi)* Počkej, Willy! *(obráť se k Polly, uchopí ji za ruku a vážně se jí podívá do očí)* Polly -
- Polly** Ano, matinko?
- Peachumová** Přiznej se: nezamilovala ses náhodou do toho člověka?
- (Polly sklopí zrak; napjatá pauza)*
- Peachum** *(tíše)* Polly - dceruško - vid', že to není pravda?
- (Polly hledí chvíli zoufale do země, pak se náhle rozpláče, těžce dosedne a ukryje si obličej do dlaní. Peachum na ni chvíli strnule hledí, pak náhle zařeve)* Marš od mého stolu! Couro!
- (Polly, plačíc a se svěšenou hlavou, odejde zvolna zadními dveřmi. Pauza; pak se Peachum vrávoravě vrátí ke stolu a zhrouceně dosedne. Opět pauza)*
- (zlomeně)* Tak tohle je největší zklamání mého života! Má vlastní dcera! Taková hanba! Taková potupa! Je konec všemu -

Peachumová Klid, Willy. To se vyřeší -
 Peachum Jak?
 Peachumová Radikálně!
 (opona padá)

Konec třetího obrazu

Čtvrtý obraz

Na scéně je opět zlodějská krčma. Vše jako ve druhém obraze. Když se otevře opona, sedí Macheath, Jim a Jack stále u svého stolu; u druhého stolu spí Opilec; občas se v místnosti objevuje Šenkýř. Macheath a jeho druhý zastihujeme při živém rozhovoru nad vínem.

Jim Poslyšte, šéfe -

Macheath Copak, brachu?

Jim Vždyť teď bychom vlastně mohli - prostřednictvím vaší ženy - získat kontrolu nad celou Peachumovou organizací!

Macheath Tak nemluv, Jime. Polly je nevinné dítě, které jsem si bral výhradně proto, že mě eroticky vzrušuje a že při mém způsobu života potřebuji nutně určité zázemí, totiž aspoň jednu spořádanou domácnost, kam bych se mohl občas uchýlit. Do svých obchodních záležitostí odmítám Polly zatahovat!

Jim Promiňte, šéfe -

(v tom vběhne dveřmi z ulice udýchaná Polly; Macheath překvapeně vstane)

Macheath Kde se tu bereš?

Polly Macku! Můj drahý - *(padne mu do náručí)* Miluješ mě?

Macheath Samozřejmě. Co se stalo? Neposadíš se?

(Polly klesne na židli; Macheath se rovněž usadí) To jsou mí přátelé: Jim - Jack - a to je má žena Polly -

Jim Těší mě, paní Macheathová -

Jack Rukulíbám -

Macheath Tak povídej: co se děje? Jsi celá vyjevená -

Polly Hrozná věc, Macku! Musíš okamžitě prchnout -

Macheath Proč?

Polly Naši na tebe chystají léčku, aby tě mohli dostat na šibenici -

Macheath Jak to víš?

Polly Poslouchala jsem za dveřmi, když to domlouvali -

Macheath Správně jsi udělala, že jsi poslouchala. Jakou lest chystají?

Polly Nevím, utíkala jsem tě varovat, takže jsem to neslyšela do konce -

Macheath To jsi udělala hloupost. Měla jsi to nejdřív celé vyslechnout -

Polly Když já z toho byla tak rozrušená!

Macheath A co jim tak najednou přelítlo přes nos?

Polly Vědí vše!

Macheath Co vše?

Polly Že jsme sví -

Macheath To byl přece fotíkův plán!

Polly Jenomže oni taky vědí, že tě miluji a že tě nikdy nezahladím -

Macheath Cože? Jak se to dozvěděli?

Polly Já jim to řekla -

Macheath Do prdele! Pročs jim to, sakra, říkala?

Polly Otec chtěl, abych ho informovala o všech tvých akcích a plánech, aby mohl tvou organizaci zničit, připravit tě o majetek a dostat tě před porotu -

Macheath Ale to nám přece bylo jasné od začátku, že mu běží jen o tohle! Jsi husa, žes mu řekla pravdu!

Polly Přece jsem mu nemohla slíbit, že tě budu zrazovat!

Macheath Proč ne? Slíbit můžeš cokoli, důležité je, že to pak nebudeš dělat!

Polly Když on o tobě mluvil tak ošklivě! Prý sis mě vzal jen z vypočítavosti, prý ho chceš zničit -

Macheath Ach ty svatá prostoto! Měla jsi se vším souhlasit a všechno mu slíbit, aby měl dojem, že je všechno tak, jak si to naplánoval. A pak bys mu prostě nosila falešné zprávy, takové, jaké bych ti pro něho dal, abychom ho zmátli a postupně dostali do pasti, kterou chtěl nastražit mně. Kdyby měl k tobě důvěru a myslel, že děláš všechno tak, jak chce - nebyl by problém poskytnout mu fingované důkazy tvé věrnosti - leccos by ti pak dokonce řekl o svých vlastních plánech a to by mělo zase pro mě ohromnou cenu. Všechno jsi zkazila! Všechno!

Polly Nezlob se, Macku, ale přece bych nemohla podvádět tatínka -

Macheath Říkáš, že mě miluješ, a přitom bys klidně koukala na to, jak mě chtějí zničit? Podivná láska!

Polly Macku! Macku! Udělám, co budeš chtít!

Macheath Už je pozdě, Polly -

Polly *(rozpláče se)* Já nechci žít -

Macheath Nech toho bulení, víš, že to nesnáším!

Jack Měl byste se zdekovat, šéfe -

Polly *(tíše)* Můžu s tebou?

Macheath To nejde -

Polly Co mám tedy dělat?

Macheath Pěkně se vrátíš domů, odprosíš fotíka, řekneš, že jsi prohlédla a poznala, co jsem zač a slíbíš mu, že se budeš řídit nadále jen jeho radami a pokyny, protože ses přesvědčila, že měl pravdu a že to s tebou myslí dobře. Co bude dál, uvidíme.

Polly Pokusím se o to, Macku -

(Polly rozpačitě vstane a zamíří zvolna ke dveřím. Náhle se zarazí a obrátí k Macheathovi) Miluješ mě?

Macheath Samozřejmě -

Polly A zůstaneš mi věrný?

Macheath To víš, že jo -

Polly Navždy?

Macheath Navždy -

Polly Budu na tebe čekat a myslet jen na tebe!

Macheath Fajn. Tak zatím pá -
(Polly odejde dveřmi na ulici)
 Tohle mi ještě scházelo! Mládenci, jdem! *(volá za scénou)* Šenkýři!
(z kuchyně se vynoří Šenkýř; Macheath mu hodí minci; Šenkýř ji zachytí a opět zmizí v kuchyni; Macheath, Jim a Jack jdou po schodech ke dveřím na ulici, ve dveřích se však potkají s přicházející Jenny. Jakmile Jenny spatří Macheathe, zarazí se a usměje se na něho. Macheath se překvapeně zastaví a hledí se zájmem na Jenny; ona sejde dolů; Macheath jde zvolna zpět za ní; Jim a Jack stojí rozpačitě u dveří a hledí na Macheathe)
(k Jenny) Promiňte, slečno, ale neznáme se odněkud?

Jenny Vy se na mne pamatujete?

Macheath Ano, jistě. Nevím jen v tuto chvíli, kam vás zařadit. Nepracujete náhodou v salonu paní Diany?

Jenny Ne -

Macheath Odkud se tedy známe?

Jenny Chcete slyšet pravdu?

Macheath Ovšem!

Jenny Před pěti lety jste mě připravil o poctivost -

Macheath Opravdu? A zlobíte se moc?

Jim *(nesměle)* Šéfe -

Macheath *(k Jimovi a Jackovi)* Jděte napřed, mládenci! Sejdeme se - víte kde!
(Jim a Jack na sebe rozpačitě pohlédnou, pokrčí rameny a odejdou)

Jenny Už jsem se s vaší zradou vyrovnala -

Macheath Já vás i zradil?

Jenny Ano. Slíboval jste mi lásku, ale když jste dosáhl svého, tak jste mne opustil-

Macheath To jsem skutečně udělal? Ach, to mě mrzí!

Jenny Byla to moje chyba: neměla jsem vám věřit!

Macheath Ale stejně nechápu, jak jsem to mohl udělat: opustit tak krásnou dívku! Nebyla jste tehdy ošklivější?

Jenny To byste měl posoudit spíš vy -

Macheath Vy jste mě asi milovala, co?

Jenny Moc -

Macheath Je to koneckonců pochopitelné: byl jsem váš první -

Jenny A poslední -

Macheath Co? Vy žertujete!

Jenny Víím, že je to absurdní, ale zůstala jsem vám dodnes věrná. Ne z lásky, ta už dávno vyprchala -

Macheath Proč tedy?

Jenny To by bylo dlouhé vysvětlování -

Macheath Trauma?

Jenny Něco na ten způsob -

Macheath Takže jsem vás vlastně připravil o pět let života. Ještě že jsme se potkali -

Jenny Proč?

Macheath Protože mi to dává naději, že budu moci aspoň částečně odčinit to, co jsem způsobil. Kdo jiný by vás měl vrátit životu, než ten, jehož vinou jste z něj byla tak dlouho vyřazena? Jak se jmenujete?

Jenny Jenny -

Macheath *(ji uchopí za ruku a přitáhne k sobě)* Jenny!

Jenny Macku! Prosím tě, ne! Ne! Ne -
(Macheath ji obejmě a začne líbat; ona se chvíli vzpírá; brzy se však její obrana promění ve vášeň: divoce se objímají a líbou. Pak náhle Jenny zvolá) Pomóc!
(do krčmy okamžitě vtrhnou zvenku Seržant a tři Biřici; z kuchyně se vynoří Šenkýř; Macheath se pokouší vyprostit z objetí; Jenny ho však křečovitě svírá)

Seržant Co se tu děje?

Jenny Chtěl mě znásilnit!

Seržant *(k Macheathovi)* Jménem Jeho Veličenstva krále vás zatýkám, pane. Cokoli od této chvíle řeknete, může být použito proti vám!

Jenny *(vykřikne)* Ach!

(Jenny pustí Macheathe a vyčerpaně klesne na židli; Bříci na pokyn Seržanta přiskočí k Macheathovi a zkroutí mu ruce za záda)

Macheath *(Jenny)* Že se nestydíš, ty děvko!

(Seržant a Bříci odvedou Macheathe dveřmi na ulici; Šenkýř pokýve vážně hlavou a zmizí v kuchyni; Jenny stále nehnutě sedí a nepřítomně hledí před sebe. Po chvíli se náhle probere Opilec, vrávoravě vstane a zvolá)

Opilec Ať žije svoboda tisků!

(opona padá)

Konec čtvrtého obrazu

Pátý obraz

Na scéně je kancelář věznice. Vzádu jsou dveře na chodbu; vlevo dveře do věznice, opatřené velkou závorou a zámkem. Vpředu vlevo je velký stůl s křeslem; vpravo je menší stůl s židlí, na stolku je kalamář a brko. Mimo jedné či dvou dalších židlí tu je ještě police s různými zákoníky, spisy a kartotékami; na zadní zdi visí portréty krále a královny a vězeňský řád; v rohu je velký prádelní koš plný okovů a pout. Když se otevře opona, probíhají formality spojené s přijetím Macheathe do vězení. Macheath stojí uprostřed místnosti s rukama svázanými provazem; u něho stojí Harold, který mu vyjímá jednotlivé věci z kapes, prohlíží je, hlásí Johnovi a pak ukládá do truhly, kterou má vedle sebe. John sedí u stolku a pořizuje seznam odňatých věcí podle Haroldova diktátu. Macheath celé záležitosti nevěnuje valnou pozornost, neboť je zabrán do hovoru s Lockitem, pohodlně uvelebeným v křesle za velkým stolem.

Harold Kapesní nůž -

Lockit Pokud vím, Mackie, jste známým znalcem zákonů. Nepochybně vám je tedy známo, co je za veřejné znásilnění nezletilé dívky-

Macheath Provaz.

Lockit Přesně tak!

Harold Jedna dámská naušnice -

Macheath Jenomže já nikoho neznásilnil -

Lockit Máte na to svědky?

Macheath Dokazuje se vina!

Lockit Vaši vinu dosvědčí porotě pět svědků -

Harold Motouz konopný asi osm stop dlouhý -

Macheath Podle sedmého paragrafu zákona číslo patnáct sbírky z roku 1531 je svědectví biřiců nepřípustné -

Lockit Však to taky nebyli biřici!

Harold Pilník -

Macheath A kdo to tedy byl?

Lockit Vězni.

Macheath To má být vtip?

Lockit Já nežertuji, Mackie. Byli to vězni přestrojení za biřice. Udělali mi to za nedělní vycházku -

Harold Turecký nůž -

Macheath Z toho můžete mít ovšem pěkný průser!

Lockit Platnost jejich výpovědi to neovlivní -

Macheath Prozradí to ale, že jste celou věc zinscenoval -

Harold Jeden dámský kapesník promočený -

Lockit Mýlíte se, Mackie: prokážu, že mám málo biřiců a že si občas takhle vypomáhám - zdůrazním přitom výchovný efekt, který tahle praxe pro naše vězně má -

Harold Skoba -

Macheath Chcete tím říct, že jsem v pasti?

Lockit Mám ten dojem -

Harold Šroubek -

John Do dřeva?

Harold Jo -

Macheath Je to od vás pěkná perfidnost, Lockite! Co vám za to Peachum dal?

Lockit No dovoďte? Jak se opovažujete mě z něčeho takového podezírat? Ostatně vůbec nevím, že máte nějaké třenice s tím starým lišákem, na kterého co nevidět také dojde!

Harold Nůž ozdobný vyskakovací -

Macheath proč jste to tedy udělal?

Lockit Mám vaši organizaci na mušce už dlouho - tamhle je evidence všech vašich akcí - znám přesně váš styl. Jediné, co bohužel nemám, jsou důkazy -

Harold Tři dopisy erotického obsahu -

Lockit Takže jsem na to prostě musel jinak, rozumíte?

Macheath Nezákonně!

Harold Kolečko ozubené malé -

Lockit Mé svědomí je čisté. Zbavit Londýn takového postrachu, jakým jste vy - to je velká služba společnosti, ať už se to udělá jakkoli. Vlastně se nestane nic jiného, než že trest, který zasluhujete, zdůvodní porota jiným proviněním, než by správně měla -

Harold Jeden dámský podvazek natržený -

Macheath Poslyšte, Lockite -

Lockit Hm?

Macheath Vy mě chcete vážně poslat na šibenici?

Lockit Ovšem -

Harold Souprava paklíčů -

Macheath Možná bychom se ještě mohli nějak dohodnout -

Lockit Co navrhuje?

Macheath Dva tisíce -

Harold Zámečnická svorka s přírubou -

Lockit Nejste trochu drzý?

Macheath Tak tři -

Harold Hasák -

Lockit Natolik byste mě už mohl znát, abyste věděl, že mě vaše špinavé peníze nezajímají!

Macheath Pak ovšem nechápu, proč se se mnou ještě bavíte -

Harold Ušchlá kopretina -

Lockit Mám takový zvyk, že i těm největším darebákům dávám do poslední chvíle šanci k nápravě!

(Macheathovy kapsy jsou už prázdné; Harold udělá poslední letmou kontrolu)

John Všechno?

Harold Zdá se -

Macheath Jestli chcete, slíbím vám, že už toho nechám -

Lockit Tak snadno z toho nevyváznete! To by přece dovedl každý: nahrabat si jmění a pak toho nechat a užívat si. Jenomže tomu já neříkám náprava -

John *(Macheathovi)* Tuhle mi to podepíšete, jo?

(Macheath jde k Johnovi, letmo přehlédne soupis, pak si vezme brko a soupis - s obtížemi, způsobovanými svázanými rukama - podepíše. John si podepsaný soupis vezme, spokojeně na něj fouká, pak ho uloží mezi své spisy a vyjme z nich jiný papír)

Harold *(Macheathovi)* Ukažte jazyk!

(Macheath vyplázne na Harolda jazyk; Harold si ho prohlédne a pak hlásí Johnovi) Středně vlhký, narudlý -

Macheath A čemu tedy říkáte náprava?

Lockit Své zločiny můžete odčinit jedině aktivním bojem proti zločinnosti!

Macheath No promiňte, copak mám k něčemu takovému kvalifikaci?

Lockit Budete se divit, Mackie, ale málokdo má k tomu takovou kvalifikaci, jako vy!

Macheath Tomu tedy nerozumím -

(Harold si mezitím stoupl na truhlu s věcmi a začal se pozorně probírat v Macheathových vlasech)

Lockit Vysvětlím vám to: já sice jsem s podsvětím v každodenním intimním styku, přesto však jsem a vždycky pochopitelně zůstanu jaksi vně. Můj boj za pořádek a právo by mi přitom velice usnadnilo, kdybych měl zároveň také nějakou oporu uvnitř, jestli mi rozumíte. Potřeboval bych zkrátka člověka, který se těší absolutní důvěře a účtě celého podsvětí. Chápete, jak to myslím?

Harold *(slézá s truhly)* Hmyz žádný -

John *(zapisuje)* A teď výšku, prosím tě -

(Harold se postaví za Macheathe zády k jeho zádu, napřímí se a porovnává svou výšku s jeho)

Macheath Nezlobte se, Lockite, ale neúplatnost je zřejmě jedna z mála našich společných vlastností. Než to, tak radši šibenici!

Lockit Nezdá se vám, že je jistý rozdíl mezi úplatkem, který bere muž zákona z rukou zločince, a příležitostí k nápravě, kterou bere zločinec z rukou muže zákona? Nechápu, jak to můžete srovnávat!

Harold Sedm a půl stopy -

John *(zapisuje)* A váha?

(Harold uchopí zezadu Macheathe kolem pasu a s vypětím ho nadzvedne)

Macheath *(pateticky, leč ve vzduchu)* Zrada zůstane vždycky zradou!

Harold *(pustí Macheathe)* Stopadesát liber -

John Díky, Harolde -

Harold Všechno?

John Jo -

(John srovnává a uklízí své papíry; Harold rozváže Macheathovi ruce a přitáhne k němu koš s pouty)

Harold Vyberte si -

(Macheath poklekne ke koši a začne si znalecky prohlížet a zkoušet různá pouta)

Lockit Zřejmě si chcete, Mackie, hrát na hrdinu. No dobrá - bránit vám v tom nebudu. Ale obdivovat vás také nebudu: skutečné hrdinství by podle mě bylo, kdybyste se rozhodl zúčtovat se svou minulostí a dát se do služeb dobré věci! To, co chcete udělat, je jen prázdné gesto, které zůstane nepochopeno, kterým nikomu nepomůžete a které leda způsobí bolest několika vašim blízkým. Bude to typicky zbytečná smrt.

Macheath Má čest mi je milejší, než můj život! *(ukazuje Haroldovi pouta, která si vybral)* Tyhle -

Harold To je první třída -

Macheath No a?

Harold Stojí to pět pencí denně -

Macheath Pěkná zlodějnal
(*Harold vybraná pouta nasazuje Macheathovi na ruce*)

John Je to náš jediný vedlejší výdělek!

Lockit No nic, Mackie, dělejte co umíte! Jak si kdo ustele, tak si lehne! Kdybyste si to náhodou během těch několika dnů, co vám ještě zbývá, rozmyslel, jsem vám k dispozici.

Harold Na samotku, šéfe?

Lockit Samozřejmě!

(*Harold odemkne levé dveře a odvede jimi Macheathe do věznice. John vrátí koš s pouty na původní místo, vezme truhlu s věcmi a odejde zadními dveřmi. Krátce na to na ně někdo zaklepe*)

(*zvolá*) Dále!

(*zadními dveřmi vstoupí Peachum a jde s úsměvem k Lockitovi; podávají si ruce*)

Peachum Tak prý už ho máš, Bille!

Lockit Cela číslo šest, jestli ho chceš navštívit -

Peachum (*se smíchem*) Nemám zájem -

(*Peachum se domácky usadí na jedné z židlí. Levými dveřmi se vrátí Harold, dveře za sebou zamkne a odejde zadními dveřmi*)

Moc ti děkuju, Bille, za sebe i za Liz. Udělal jsi pro nás mnoho -

Lockit Něco ti řeknu, Willy: to bylo naposled! příště si své rodinné problémy řeš laskavě bez mé služební asistence!

Peachum Stalo se něco?

Lockit Nic. Ale nerad takové věci dělám. Zatraceně nerad!

Peachum Buď rád, že ho máš pod zámkem! Anebo nemá snad na svědomí několik nejhorších loupeží, které Londýn v poslední době zažil?

Lockit Právě proto jsem chtěl počkat, až věc dozraje, chytit ho pak s celou bandou a udělat z toho monstrák, který by nahnal hrůzu celému podsvětí. Ale takhle? Jeho lidi se nám rozptýlí po podsvětí, posílí různé menší organizace, budou soukromničit - a my budem tam,

kde jsme byli. A z něho nakonec ještě uděláme romantickou oběť ženské proradnosti!

Peachum Bille, vždyť já dělал, co jsem mohl: vlastní dceru jsem mu podstrčil - jen abychom získali maximum důkazů! Halt to nevyšlo, no -

Lockit Nezlob se, Willy, ale to se dalo čekat, že to takhle dopadne: víš přece, jak to Mackie s ženskými umí! Kdyby ses jen byl se mnou poradil! Stejně mi není pořad docela jasné, proč ses do tak nebezpečné akce pouštěl na vlastní pěst -

Peachum Bille, chceš tím snad říct, že -

Lockit Chci jen říct, že v jiných případech jsi pracoval opatrněji -

Peachum I tomu nejvěrnějšímu služebníku zákona se občas něco nepovede!

Lockit Nechme toho, Willy, teď už je to stejně jedno. Nevíš náhodou, kdo udělal ty hodinky vévody z Glostru?

Peachum Páni, tak ono se to tomu člověku povedlo!

Lockit Ty víš, kdo to byl?

Peachum Zadal jsem to jednomu chlapíkovi jako úkol k přijímací zkoušce -

Lockit Tak to ti tedy pěkně děkuji! Víš, jak vévoda zuří? A vůbec: jakto, že přijímáš nové lidi?

Peachum Když on byl tak neodbytný -

Lockit Willy! Když jsi tu organizaci dával dohromady, domluvili jsme se přece jasně, že nikdy nepřesáhne dimenze, odpovídající úkolu, který má plnit, totiž získávat ti a udržovat důvěru podsvětí. Navzdory tomu jsi ji už několikrát významně rozšířil! Jaký to má smysl? Vždyť jestli to tak půjde dál, brzo to přestane být zeď pro naši práci a stane se z toho objektivně nebezpečná záležitost, která ponese nakonec společnosti víc škody než užitku!

Peachum Křivdíš mi, Bille, rok jsem už nikoho nevzal!

Lockit Kdo to byl?

Peachum Nemůžeš to přišít někomu jinému? Když ho teď sebereš, tak mě tím prozradíš -

Lockit Ach bože, já mám s tebou trápení!

(*pauza*)

Peachum Ty, Bille -

- Lockit** Hm?
- Peachum** Myslíš, že by měla tvá Mary radost z perlového náhrdelníku?
- Lockit** Willy! Co to má zase znamenat! Pokud vím, máš mi předávat všechen čistý zisk pro městskou pokladnu!
- Peachum** Myslel jsem, že by se mohla udělat taková menší výjimka - je to skutečně krásná věcička -
- Lockit** Já ti dám - krásná věcička! Jak tě může něco takového napadnout? Uvědomuješ si vůbec, s čím si zahráváš? Chceš snad, abychom se z bojovníků proti zločinnosti stali nakonec sami zločinci?
- Peachum** Bille! Můj poslední kapsář si vydělá za den víc, než ty tady dostaneš za celý měsíc! Považuješ to snad za spravedlivé?
- Lockit** Nevím jak ty, Willy, ale já dobře věděl - když jsem se na tohle řemeslo dával - že mě čeká jen nevděk!
- Peachum** Zase mi podsouváš nějaké postranní úmysly? Jsi ke mně nespravedlivý, Bille! Copak ty si vážně neuvědomuješ, že jestli se dá všechno na světě dělat z pouhé touhy po zisku, pak moje práce nikoli?
- Lockit** Nechtěl jsem tě urazit - máš to s sebou?
- (Peachum vytáhne ihned z kapsy náhrdelník a podá ho Lockitovi; ten si ho znalecky prohlíží)*
- Nádhera!
- Peachum** Vid'?
- Lockit** *(zastrkuje náhrdelník do kapsy)* Tak teda díky - *(opona padá)*

Konec pátého obrazu

Šestý obraz

Na scéně je vězeňská cela. Vzadu je zamřížované okno, u pravé zdi je kavalec, proti němu malý stolek, sedátko a masivní dveře se špehýrkou. Když se otevře opona, leží Macheath - se spoutanýma rukama - na kavalci. Vtom zarachotí ve dveřích klíč a Macheath rychle vstane; do cely vstoupí Harold.

- Harold** Máte tu návštěvu, kapitáne -
- Macheath** Já?
- (do cely vstoupí Lucy; Harold odejde a zabouchne dveře)*
- (zavolá) Lucy!*
- (Lucy přistoupí k Macheathovi a vlepí mu do tváře políček)*
- Co se stalo?
- Lucy** Kdes byl?
- Macheath** Kdy jako?
- Lucy** Ty se ještě ptáš? Od svatby jsem tě neviděla - a je to už přes rok! Co si vlastně myslíš? Manželství není žádný holubník!
- Macheath** Všechno ti vysvětlím, Lucy -
- Lucy** To jsem tedy zvědava!
- Macheath** Nevyhledával jsem tě kvůli tobě -
- Lucy** Kvůli mně? Jakto - kvůli mně?
- Macheath** Nechtěl jsem tě uvádět do nebezpečí - víš co by z toho bylo, kdyby se fotřík dozvěděl, že jsme se vzali?

Lucy Proč neřekneš rovnou, že jsem tě omrzela!

Macheath To je nesmysl! Naopak -

Lucy Kdybys o mne opravdu stál, vždycky by sis našel způsob, jak se se mnou setkat! Proč sis mě vlastně bral? No řekni - proč?

Macheath Měl jsem svůj plán: chtěl jsem si v tichosti vydělat větší jmění, abychom se pak mohli odstěhovat na venkov a tam spolu šťastně žít -

Lucy Ty kecko!

Macheath Fakt, Lucy! Dokonce už k tomu málem došlo!

Lucy Ničeho jsem si nevšimla -

Macheath To jmění už skoro mám. Kdyby na mě tvůj fotířk nenastražil tuhle zákeřnou lest, která mě má dostat na šibenici, mohli jsme už za pár dní odjet!

Lucy Tobě hrozí šibenice?

Macheath Podle tvého fotířka s tím mám už najisto počítat. Bůhví, co proti mně má! Původně jsem si myslel, že se nějakým způsobem dozvěděl o našem chystaném odjezdu -

Lucy Jak by se o tom mohl dozvědět, když o tom nevím ani já?

Macheath Lucy, je to strašné, ale naše štěstí bylo zmařeno těsně před okamžikem, kdy mělo vypuknout!

Lucy Nevěřím ti -

Macheath Musíš mi věřit, Lucy! Je to celé jen soustava nešťastných nedorozumění! Kdybys věděla, co jsem se na tebe namyslel! Denně jsem si v duchu představoval takový menší venkovský zámek z červených cihel, porostlý břečťanem a obklopený zelenými loukami a bukovými háji, a nás dva, jak v něm spolu hospodaříme, jak se honíme po těch loukách s chrtý, projíždíme se na koních, lovíme vzácnou zvěř, koupeme se v nedaleké říčce, chodíme na houby, vaříme si staroanglická jídla, pořádáme večírky pro okolní venkovskou šlechtu, pěstujeme slunečnice - a jak potom večer sedáme u velkého renesančního krbu, hledíme do ohně, vyprávíme si o svém dětství, čteme spolu staré knihy ze zámecké knihovny, popíjíme medovinu - a pak lehce opojení - odcházíme do zámecké ložnice - oknem tam proudí voňavý letní vzduch, z luk tam doléhá hlas tisíců cikád a s nebe tam dopadá bledé světlo milionů hvězd - a my se omámeně svlékáme a uleháme spolu do velké gotické postele

s nebesy a tam se nejprve hrozně dlouho něžně líbeme a pak se milujeme a milujeme - naše horká opálená těla se proplétají v divokých milostných křečích - a pak konečně - mnohonásobně šťastní a sladce vysílení usínáme - aby nás druhý den ráno probudilo jiskřivé letní slunce, zpěv ptáků a komorník, nesoucí nám šunku s vejci a kakao -

Lucy (zvolá) Dost, Macku!

(Lucy se s pláčem zhroutí na sedátko)

(štkajíc) Všechno je ztraceno! Všechno!

(Macheath přistoupí k Lucy a uchopí svými spoutanými rukama její ruku)

Macheath Nic není ztraceno, Lucy -

Lucy (překvapeně k němu vzhledne) Jakto?

Macheath Všechno to ještě můžeme prožít - a mnoho dalších krásných věcí - záleží jen na tobě!

Lucy Ach, Macku, co pro to můžu udělat?

Macheath Sehnat mi pilku na železo -

(opona padá)

Konec šestého obrazu

Sedmý obraz

Na scéně je opět Peachumova domácnost. Vše jako obvykle. Když se otevře opona, jsou na scéně Peachum a Peachumová. Peachum má na sobě župan, sedí u stolu a zapisuje cosi do velké účetní knihy; Peachumová v zástěře se pohybuje kolem plotny a vaří oběd. Po chvíli Peachum přeruší svou práci, zamyslí se a pak se ozve.

- Peachum** Ty, Liz -
- Peachumová** *(aniž se otočí)* Co je?
- Peachum** Myslíš, že to byl dobrý nápad?
- Peachumová** Co?
- Peachum** Řešit to s tím Macheathem tak radikálně-
- Peachumová** Neměli jsme jinou možnost, Willy -
- Peachum** A co Polly? Už to ví?
- Peachumová** Ne. Proč?
- Peachum** Aby si něco neudělala -
- Peachumová** Prosím tě -
- (vtom někdo zaklepe na pravé dveře. Peachum rychle zabouchne svou knihu a ukryje ji do zásuvky)*
- Peachum** *(zvolá)* Dále!
- (pravými dveřmi vstoupí Filch)*
- Á, kolega Filch! Už vás čekáme! Musím vám blahopřát, příteli!

(Filch vyndá z kapsy zlaté hodinky a hodí je na stůl; Peachum je ihned uchopí a znalecky prohlíží)

- Peachumová** Jste hrdinou dne, pane Filchi!
- Peachum** Jsou to ony, samozřejmě! *(strčí si hodinky do kapsy)* Provedl jst to perfektně! Glester i Lockit zuří!
- Peachumová** Upřímně řečeno, nevěřili jsme příliš, že se vám to podaří -
- Peachum** Ale byla to skvělá práce! Stanete se jedním z pilířů mé organizace
- (pauza; Filch hledí zachmuřeně do země; Peachum a Peachumová jsou v rozpacích)*
- Co je s vámi, Filchi? Vy nemáte radost?
- (pauza; Filch náhle vzhledne k Peachumovi)*
- Filch** Pane Peachume -
- Peachum** Ano?
- Filch** Můžu se vás na něco zeptat?
- Peachum** Zajisté -
- Filch** Nevíte náhodou, kdo dostal kapitána Macheathe do vězení?
- Peachum** *(nejistě)* To nevím -
- Filch** Ale já to vím!
- Peachum** A kdo to tedy byl?
- Filch** Vy!
- Peachum** Já? No dovoďte! Co je to za nesmysl? Kde jste to vzal?
- Filch** Říkal to sám kapitán -
- Peachum** Jak to mohl říkat, když je ve vězení?
- Filch** Dnes v noci se mu podařilo utéct -
- Peachumová** Co?
- Peachum** Tomu nevěřím!
- Filch** Pomohla mu prý Lockitova dcera -
- Peachum** *(vybuchne)* Já věděl, že z toho bude průser!

Peachumová Klid, Willy -

Peachum Ty mlč, je to tvá vina!

Peachumová Ještě to nakonec sved' na mě! Je to hanebná pomluva, pane Filchi, kterou si Macheath vymyslel proto, aby nás zničil!

Filch Jenomže on má svědky na to, že ho krátce před zatčením byla vaše dcera varovat!

Peachum *(zvolá)* Já tu holku přerazím!

Filch *(slavnostně)* Pane Peachume, pohrdám vámi!

(Peachum hledí okamžik vztekle na Filche, pak se ušklibne a rezignovaně se ozve)

Peachum Dobrá, Filchi, řeknu vám tedy pravdu: Macheathe jsem skutečně dostal do kriminálu já. Kdybych to byl neudělal, dostal by tam totiž on mě, takže to bylo vlastně v sebeobraně. Stačí vám to?

(Filch sklopí pohled a chvíli hledí zamyšleně do země. Pak se náhle obrátí na Peachuma)

Filch Víte, pane Peachume, možná vám to připadne hloupé, ale vy jste byl pro mě vždycky jakýmsi ztělesněním všech klasických zásad londýnského podsvětí - symbolem hrdosti našeho stavu - typem charakterního zlodějského předáka staré školy - se smyslem pro fair play - stavovskou solidaritu - který by raději obětoval sám sebe, než by zradil svého kolegu a vydal ho policii. Umíte si představit, jaké zklamání jste mi nyní způsobil? Můj poslední velký ideál padl - všechno byla jen iluze, sebeklam, omyl! Můj svět se hroutí -

Peachum Ne mou vinou, Filchi -

Filch A čím tedy?

Peachum Vaší!

Filch Jakto?

Peachum Žijete ve věži ze slonové kosti!

Filch Chcete tím říct, že nemám kontakt se životem, já, který strávím většinu dne na ulici?

Peachum V drobném snad kradete dobře, ale o podmínkách podnikání ve velkém nemáte - nezlobte se - ani ponětí. Jinak byste musel vědět, že bez takové či onaké spolupráce s policií se dnes šéf žádné většiny

organizace prostě neobejde. Moc byste se divil, pane, kdo všechno z našich kruhů je u pana Lockita každodenním hostem!

Filch Tohle já prostě nechápu!

Peachum Myslíte si, že by má organizace tak skvěle prosperovala, kdybych jí nedělal svou spolupráci s policií zed'? Nebud'te bláhový! A to nemluví o tom, kolik důležitých informací jsem už touto cestou získal, kolika lidem jsem pomohl, kolik zdánlivě ztracených případů jsem zachránil! No řekni, Liz!

Peachumová Samozřejmě!

Filch Čím jste ale tyto své úspěchy musel zaplatit - to už neříkáte!

Peachum Zadarmo to přirozeně nebylo, tak hloupá policie zase není. Důležité u této hry je pouze to, aby zisk vždycky pokud možno převyšoval ztráty -

Filch Nezlobte se, ale takové čachrování s nepřítelem se mi hnusí!

Peachum Čachrování? Snad. Jenomže někdo, milý pane, tuhle nevděčnou práci dělat musí: kdoví, jak by to s podsvětím vypadalo, kdyby takoví jako já denně nedávali v sázku svou čest udržováním styků, za něž se pravděpodobně nikdy nedočkají uznání! Myslíte, že byste si mohl tak klidně chodit po městě, krást hodinky vévodů, chlubit se svými čistými ručičkami a pronášet své zjednodušující mravokárné soudy? Víte, být hezky někde v závětrí a pěstovat si tam své krásné zásady - to je hrozně snadné! Ale jaký to má smysl? Jediný: uspokojovat samolibost těch, kdo to dělají! Skutečnými hrdiny podsvětí dnes jsou docela jiní lidé - ti, kteří sice nevytrubují neustále svou věrnost ryzí zlodějské morálce, kteří však svou drobnou neokázalou a riskantní prací v nebezpečném pásmu na pomezí podsvětí a policie reálně prospívají našim objektivním zájmům a neváhajíce špinit si ruce oním - jak říkáte - čachrováním, centimetr po centimetru rozšiřují okruh našich možností, upevňují naši bezpečnost, přinášejí nám životně důležité informace a pomalu, nenápadně, bez nároků na slávu posouvají vývoj kupředu! Éra romantických lupičů středověku, milý pane, už dávno pominula - svět se změnil - platí už dávno jiná měřítko a kdo to nechápe, ten nechápe nic! Jste ještě mladý, Filchi, máte své ideály, já to chápu a jste mi dokonce přesto, co jste mi řekl - docela sympatický. Ale právě proto vám radím: zbavte se iluzí, dokud je ještě čas! Sneste se ze svých výšin na zem - pozorujte svět kolem sebe - snažte se ho pochopit - vymaňte se ze zajetí svých abstraktních zásad! Je to ve vašem vlastním zájmu!

Filch Možno se vám jevím jako podivín, pane Peachume, ale než krást pod ochranou policie - to radši poctivou práci!

Peachum Půjdete tedy do tiskárny?

Filch Ano.

Peachum Inu jak si kdo ustele, tak si lehne! Jedno vám ale řeknu: budete litovat a ještě si na mě vzpomenete! Buďte zdrav!

Filch Sbohem!

(Filch odejde pravými dveřmi)

Peachum Chápeš to? Čert mi byl toho chlapa dlužen! Teď bude chodit po Londýně a všude vykládat, že jsem se mu přiznal ke spolupráci s policií!

Peachumová Klid, Willy. To se vyřeší -

Peachum Jak?

Peachumová Radikálně -

(opona padá)

Konec sedmého obrazu

PŘESTÁVKA

Osmý obraz

Na scéně je Dianin salon. Je to prostorná místnost, jejíž zařízení usiluje o zdání přepychu. Napravo vpředu jsou hlavní dveře; další dvojice dveře jsou vzadu; nalevo jsou čtvrté dveře a napravo je ještě schodiště, vedoucí kamsi nahoru. V popředí stojí velký psací stůl, za ním křeslo a skříňka s klíči, před ním malý taburet - to vše poněkud připomíná hotelovou recepci. V pozadí je stolek, obklopený několika křesly. Když se otevře opona, sedí za psacím stolem Diana a rozmlouvá s Jimem, sedícím ve svátečním obleku a s kyticí v klopě proti ní na taburetu. V zadních křeslech sedí Betty a Vicki - první plete punčochu a druhá si čte.

Diana Můj salon není velký - v Londýně jsou zajisté větší podniky - ale já to záměrně nechci příliš rozšiřovat: zastávám totiž názor, že služby tohoto druhu nelze poskytovat na běžícím pásu, a přičítá se mi ty velké anonymní kolosy, které celou věc mechanizují a odlidšťují, snižující je na úroveň jakési konzumní záležitosti. No řekněte sám - copak se dá z něčeho tak hluboce individuálního, jako je láska, dělat předmět masové spotřeby?

Jim Absolutně s vámi souhlasím, madam! Také se mi protiví všechno, čím moderní doba odcizuje člověka!

Diana No vidíte! A právě proto se snažím zachovat svému salonu jeho tak říkajíc rodinný ráz, udržet si nevelký, ale stálý okruh zákazníků, a usilovat o to, aby vztahy mezi mými děvčaty a zákaznicemi nebyly jen obchodní, ale především lidské.

Jim To je neobyčejně podnětné, madam! Jsem přesvědčen, že vaši zákazníci jsou vám za tuto koncepci upřímně vděční!

Diana Ano, jsou. A teď by snad už bylo namístě, abychom přistoupili k výběru vaší dnešní partnerky. Souhlasíte?

Jim Samozřejmě -

Diana V tom případě se nejdřív podíváme, zda by nepřicházela v úvahu některá z dam, které jsou zrovna volné - abyste eventuálně nemusel čekat. Nuže (*ukáže na Betty*) Toto je naše Betty - (*Betty*) Betty, pojď se ukázat pánovi!

(*Betty odloží své pletení, jde do popředí, kde se začne před Jimem otáčet a různě pózovat*)

Betty přitahuje naše zákazníky především jakousi elementární živočišností, zbavující je případného ostychu a s tím spojených komplikací pokud jde o mobilizaci jejich mužné síly, jestli mi dobře rozumíte -

Jim Myslím, že vám rozumím -

Diana Tato živočišnost však neznamená necitlivost k partnerovi, ba právě naopak: Betty má velice jemné porozumění pro nejrůznější záliby a návyky zákazníka a dokáže jim spontánně vycházet vstříc - pokud ovšem tyto záliby nepřesahují rámec představ druhé poloviny osmnáctého století o hranicích biologické normalnosti. (*Betty*) Ukaž pánovi nohy!

(*Betty si vyhrne sukně a ukáže nohy*)

Pěkně, že?

Jim Ano, velice -

Diana Přejete si podívat se také na zuby?

Jim Ne, děkuji, není třeba -

Diana (*k Betty*) To stačí, Betty -

(*Betty se vrátí na své místo a pokračuje v pletení*)

(*ukáže na Vicki*) No a tohle je naše Vicki - (*Vicki*) Vicki, pojď sem -

(*Vicki odloží knihu a jde rychle do popředí, kde se začne před Jimem otáčet a různě pózovat*)

Vicki je v jistém ohledu pravým opakem Betty: nervní, melancholická, trochu romantická bytost s velkým vnitřním napětím a bohatě strukturovaným citovým životem. Zákazníky u ní vzrušuje jistá zvláštní dramatická a silně přítomný prvek tajemství. Vicki je velmi intelektuálně založena - (*Vicki*) Pověz nám, Vicki, copak to zrovna čteš?

Vicki Descarta -

Diana A co o tom soudíš?

Vicki Trochu plytké -

Diana No prosím! Vicki má však i řadu fyzických předností, vyznačuje se například velmi pevnými nadry. (*Vicki*) Ukaž pánovi!

(*Vicki ukáže Jimovi nadra*)

(*Jimovi*) No?

Jim Krása -

Diana Vidíte? To říkají všichni! (*Vicki*) Děkuji, Vicki, můžeš jít -

(*Vicki se vrátí na své místo a pokračuje v četbě*)

Tak co? Myslíte, že by vám některá z přítomných dam mohla vyhovovat?

Jim Obě jsou velmi žádoucí -

Diana Chcete-li obě najednou, i to je možné -

Jim Tak?

Diana Nuže?

(*pauza; Jim je v rozpacích*) Tak jak se rozhodnete? (*pauza; Jim je v rozpacích, nakonec se tiše ozve*)

Jim Madam -

Diana Ano?

Jim Víte, já si tak nějak nejlíp rozumím s vámi -

Diana Co si to dovoluujete, pane? Uvědomujete si, s kým mluvíte?

Jim Promiňte - chtěl jsem jen říct, že si s vámi rozumím pokud jde o půvaby slečny Betty - promiňte -

Diana No proto! Betty, máš tady zákazníka!

(*Betty odloží své pletení a přistoupí k psacímu stolu; Diana listuje ve své knize, pak se obrátí k Betty*)

Diana Na desítku, jo?

Betty Zase?

(Diana pohlédne na kapesní hodinky, zapíše do knihy čas, vyndá ze skříňky klíč s dřevěnou hruškou a ze zásuvky jakýsi formulář a obě věci předá Betty)

(Jimovi) Tak šup, fešáku!

(Betty postrčí Jima ke schodům; Jim po nich rozpačitě odchází; Betty jde za ním. Jakmile jsou pryč, rozlétnou se pravé dveře a do místnosti vstoupí Macheath. Diana vzrušeně vstane)

Diana Ty ses zbláznil! Chceš nás všechny přivést do maléru? Víš, co z toho bude, když tě tu najdou? Odpovídám za ta děvčata přímo jejich matkám! Okamžitě odejdí!

Macheath Máš tady nějakou Jenny?

Diana Proč?

Macheath Potřebuji si s ní jen trochu pohovořit.

Diana Vyloučeno!

Macheath Uvědom si, že odpovídáš za ta děvčata přímo jejich matkám; čím dřív tu Jenny bude, tím dřív odtud vypadnu!

(Diana zakroučí nešťastně hlavou a zamíří k levým dveřím)

Diana Jsi hrozný člověk, Macku! Hrozný!

(Diana přiloží ucho k levým dveřím, okamžik naslouchá, pak šetrně zaklepe)

Jenny *(za scénou)* Co je?

Diana Prosím tě, na okamžik -

Jenny *(za scénou)* Hned?

Diana Jo -

(Diana kývne na Vicki, podívá se rozzlobeně na Macheathe a odejde pravými zadními dveřmi; Vicki vezme svou knížku a odejde za ní. Levými dveřmi vstoupí Jenny, je rozčuchaná a má na sobě jen župánek, který si dovazuje. Když spatří Macheathe, lehce se zarazí)

Macheath Překvapení, co?

Jenny Čekala jsem, že přijdete. Musím vám to všechno vysvětlit!

Macheath Nevím, co se tady dá ještě vysvětlovat! Že sloužíte u policie a jste schopna udělat cokoliv, abyste splnila úkol, který vám dali - to vím přece i bez vás!

Jenny Nic nevíte!

Macheath Jakto?

Hlas *(za scénou)* Kočičko -

Jenny *(k levým dveřím)* Moment -

Macheath Tak vy mi chcete tvrdit, že nepracujete pro policii?

Jenny Chci vám říct pravdu!

Macheath To jste říkala v té krčmě taky!

Jenny To bylo něco jiného -

Macheath Jakto?

Jenny Kdybych se nesnažila probudit ve vás dojem, že mluvím pravdu, neměla by přece celá ta komedie se zrazenou láskou smysl!

Macheath A mě by nechytili, co?

Jenny No vidíte!

Macheath Dobrá. A jaká je tedy vaše dnešní pravda?

Jenny Nejsem Lockittův člověk. Je to všechno jinak, než si myslíte -

Macheath Jak - jinak?

Jenny Prostě mě k tomu donutili -

Macheath Jak vás k tomu mohli donutit?

Jenny Slíbili mi, že když to udělám, dostane můj otec milost. Je totiž odsouzen k smrti -

Macheath Váš otec je odsouzen k smrti?

Jenny Ano. Bylo to strašné dilema, nevěděla jsem vůbec, co mám dělat, a dlouho jsem byla dokonce přesvědčena, že to musím odmítnout, protože nemůžu jednoho člověka zachraňovat před smrtí tak, že na ni pošlu druhého. Nakonec jsem si ale řekla, že vy se z toho preci jen vysekáte spíš než táta - musel byste ho totiž znát: je tak bezbranný! - a přistoupila jsem na jejich nabídku -

Macheath A tatínka pustili?

Jenny To ne, ale zatím ho nepověsili -
(*pauza; Macheath trochu zrozpačtí*)

Macheath Nojo! A co když je to všechno stejný výmysl jako v té krčmě?

Jenny Můžete si to přece ověřit -

Macheath Že měl pan otec viset a že dostal milost, to může být pravda. Jak ale mám zjistit, jestli jeho případu skutečně využili k nátlaku na vás? To mi přece nikdo nepřizná -

Jenny No vidíte, jak je to ďábelsky vymyšleno! Ach bože, je to všechno tak zamotané! Poradte mi: co mám dělat?

Macheath Máte jedinou šanci: že vám prostě budu věřit -

Jenny Chápu, že je to pro vás těžké - vlastně bych se na vás ani nemohla zlobit, kdybyste mi nevěřil -

Macheath A mrzelo by vás to aspoň?

Jenny Byla bych z toho zoufalá!

Macheath Vážně?

Jenny Vážně!

Macheath Kvůli výčitkám svědomí?

Jenny To taky -

Macheath A proč ještě?

Jenny (*tíše*) To vám nemůžu říct -

Macheath Proč ne?

Jenny Až jindy -

Macheath Zapomínáte, že pro mě možná už žádné jindy neexistuje -

Jenny Proboha, tak nesmíte mluvit!

Macheath Jsem realista -

Jenny Kdybych tak mohla udělat něco pro to, aby vás nedostali!

Macheath Stačí, když neuděláte nic pro to, aby mě dostali -

Jenny proč mi to pořád připomínáte! Myslíte, že nevím dobře, co jsem způsobila?
(*pauza*)

Macheath Poslyšte, Jenny -

Jenny Ano?

Macheath Vlastně je to zvláštní -

Jenny Co?

Macheath Víte, proč jsem za vámi přišel?

Jenny Abyste mi řekl, že jsem bestie -

Macheath Ano. A vidíte - nakonec ještě odejdu s pocitem, že jste nemohla udělat nic jiného - měl bych se vám vlastně omluvit -

Jenny Ach, Macku!
(*Jenny radostně uchopí oběma rukama Macheathovu ruku a v záchvatu vděčnosti ji políbí. Macheath je okamžik v rozpacích, pak Jenny rychle obejmě a začne líbat; Jenny se lehce brání*)

Ne! Ne! Prosím vás - ne!
(*Jenny podlehne; delší chvíli se vášnivě líbou; pak se Jenny něžně vyvine z Macheathova objetí, vezme Macheathe za ruku a s plachým úsměvem ho vede k levým zadním dveřím. Před nimi se zastaví, rozhlédne se a pak se tiše zeptá*)

Chceš?

Macheath Nebojíš se?

Jenny (*s úsměvem zavrtí hlavou*) A ty?

Macheath Jsou chvíle, kdy nejsem schopen myslet na budoucnost!

Hlas (*za scénou*) Notak, kočička, bude to?

Jenny (*volá k levým dveřím*) Hned jsem tam!
(*Jenny se znovu spiklenecky rozhlédne, pak tiše otevře levé zadní dveře a rychle vstrčí Macheathe dovnitř; než dveře zavře, naznačí mu ještě škvírou, že má být ticho*)

Macheath (*za scénou, šeptem*) Přijdeš brzo?

(Jenny se škvírou na Macheathe usměje, přikývne a pak dveře opatrně zavře. Ještě jednou se rozhlédne, načež tiše vyběhne pravými dveřmi z místnosti. V zápětí se ozve za scénou hluk a křik, načež vrazí na scénu vytřeštěný Jim v podvlekačkách a sbíhá po schodech dolů. Za ním se zjeví rozlícená Betty ve spodním prádle, v ruce jeho kalhoty)

Betty Marš ven, ty hnusné oplzlé prase!
(opona padá)

Konec osmého obrazu

Devátý obraz

Na scéně je opět Peachumova domácnost. Vše jako obvykle. Když se otevře opona, jsou na scéně Peachum a Peachumová. Peachumová se pohybuje kolem plotny; Peachum sedí u stolu, před sebou svou účetní knihu, a volá ostře za scénu.

Peachum Polly!

(zadními dveřmi vstoupí Polly)

Polly Ano, tatínku?

Peachum *(přísně)* Prý jsi byla Macheathe před námi varovat. Je to pravda?

Polly Bohužel -

Peachum Proč bohužel? Copak ty ho už nemiluješ?

Polly Podvedl mě. Říkal mi, že mě miluje, ale ve skutečnosti jsem mu měla sloužit jen jako nástroj proti tobě. Měl jsi ve všem pravdu a já byla husa, že jsem mu věřila!

Peachum Polly! Zlatíčko! Ty jsi tedy prozřela! No to je báječné! Jak se to, prosím tě, stalo?

Polly Když jsem ho šla před vámi varovat, řekla jsem mu, že jsem se vám přiznala ke své lásce - a on mi za to, představ si, vynadal! Prý jsem vám to měla zatajit a dál předstírat, že se s ním stýkám jen proto, abych ti o něm dávala zprávy - jak sis to přál. Měla jsem si prý tak udržovat tvou důvěru a zneužívat jí pak v jeho prospěch a proti tobě!

Peachum Pěkně si to mládenec naplánoval!

Polly Když to z něj vylezlo, pochopila jsem, jak jsem mu naletěla.

Peachum Takže všeho lituješ?

Polly Ano -

Peachum Slyšíš to, Liz? Návrat ztracené dcery! Pojd' na má prsa, Polly!
(Polly přistoupí k otci, který ji obejmě a políbí)

Polly Odpouštíš mi?

Peachum To víš, holčičko, že ti odpouštím!
(Polly odstoupí od Peachuma; kratší rozpačitá pauza)

Polly Tatínku -

Peachum Ano?

Polly Já se chci Macheathovi pomstít -

Peachum To úplně chápu! A jakpak to chceš udělat?

Polly Myslela jsem si - kdybys proti tomu nic neměl - že bych s ním například mohla udržovat jakoby normální styky, ale ve skutečnosti - víš, jak sis to původně přál -

Peachum Ty bys byla ochotna?

Polly A taky bych tím snad mohla odčinit svou vinu -

Peachum Polly, teď v tobě konečně zas poznávám svou dceru! Jsi báječná a já věděl, že mě nakonec nezklameš! Podívej: Macheath byl sice včera zatčen -

Polly *(překvapeně)* Cože?

Peachum Jenomže v noci zase uprchl -

Polly *(vzrušeně)* Vážně? Jak se mu to podařilo?

Peachum Zorganizovala to prý Lockitova dcera -

Polly Lucy?

Peachum Takže teď - pokud s tou Lucy už neuprchl - určitě bude hledat nějaký úkryt. Co abys mu ho poskytla ty - samozřejmě jen na oko? Víš, jak bys tím posílila jeho důvěru? No a pak by už pro tebe nebyl problém vyzvědět na něm něco o jeho kumpánech a hlavně o skrytém majetku jeho bandy! To by přece nebyla špatná pomsta - co říkáš?

Polly Tatínku -

Peachum Ano?

Polly Ty myslíš, že spolu mohli Lucy a Macheath prchnout?

Peachum Vůbec bych se tomu nedivil!
(Polly hledí okamžik zaraženě před sebe, pak se rychle otočí a odběhne zadními dveřmi; Peachum za ní překvapeně hledí)

Peachumová Ty, Willy -

Peachum Co je?

Peachumová Ty jí věříš?

Peachum Ovšem. Proč?

Peachumová Nezapomeň, jak to Macheath s děvčaty umí!

Peachum Polly mu na jeho triky už nenaletí!

Peachumová Jen jestli mu na ně už nenaletěla!
(Vtom někdo zaklepe na pravé dveře. Peachum rychle zabouchne svou knihu a ukryje ji do zásuvky)

Peachum *(zvolá)* Dále!
(pravými dveřmi vstoupí Ingrid)

Ingrid Pan Peachum?

Peachum Co si přejete?

Ingrid Jsem Ingrid -

Peachum To mi nic neříká -

Ingrid Posílá mě paní Diana -

Peachumová Ach, to jste vy! Výborně, už vás čekáme! Pojdte dál a posaďte se! Byla bych ráda, kdybyste se tu cítila jako doma. Hned vám udělám káfe!
(opona padá)

Konec devátého obrazu

Desátý obraz

Na scéně je opět Dianin salon. Vše jako v osmém obraze. Když se otevře opona, mrští rozlíčená Betty - stojící na schodech ve spodním prádle - po Jimovi sbíhající v podvěkáčkách po schodech dolů - jeho kalhotami. Jim je zmateně popadne a prchne pravými dveřmi. Zároveň zadními pravými dveřmi rychle vejdou - přivolány předchozím hlukem - Diana a Vicki s knížkou v ruce.

- Diana** Co se stalo, Betty?
- Betty** Políbil mě na čelo a pak se dokonce opovážil pohladit mě po vlasech!
- Diana** No a?
- Betty** No dovoďte, madam! Já tady prodávám poctivě své tělo a žádnéj obejda si nebude myslet, že mu patří i moje duše! Copak jsem nějaká tohle?
- Diana** Podle smlouvy jsi povinná vycházet vstříc rozmarům našich zákazníků!
- Betty** Tohle přece není žádná seriózní sexuální úchylka, to je obyčejné svinstvo!
- Vicki** Betty má pravdu, madam: nemůžeme si přece nechat všechno líbit - to by nám za chvíli začli vyznávat do očí lásku -
- Betty** A my bychom ji nakonec ještě musely vyznávat jim!
- (Betty se otočí a popuzeně odejde po schodech nahoru. V totéž okamžiku vejde pravými dveřmi udýchaná Jenny)*
- Diana** *(Jenny)* Snad jsi ho nebyla ještě vyprovodit? *(Jenny rozpačité přikývne)*

- No hlavně, že je pryč! Co ti vlastně chtěl?
- Jenny** Ale nic - měl jen nějaké vzkazy od tatínka - seděli spolu v cele -
- Hlas** *(za scénou)* Tak co je s tebou, kočička? Dočkám se?
- Jenny** *(volá k levým dveřím)* Už jdu, Excellence!
- (v tom se rozlétnou pravé dveře a do místnosti vtrhnou Seržant a tři Biřici)*
- Seržant** *(Jenny)* Kde je?
- Jenny** *(ukáže k levým zadním dveřím)* Tam!
- (Seržant a Biřici proběhnou místností a vtrhnou do levých zadních dveří)*
- Diana** Proboha, co to má znamenat?
- Seržant** *(za scénou)* Jménem Jeho Veličenstva krále vás zatýkám, pane. Cokoli od této chvíle řeknete, může být použito proti vám!
- Jenny** *(vykřikne)* Ach!
- (Jenny vyčerpaně dosedne na schody; pak zadními levými dveřmi vstoupí Seržant a za ním Biřici, kteří vedou Macheathe. Na schodech se zároveň objeví Betty, už opět normálně ustrojena)*
- Diana** Proboha, Macheath! Pane seržante, nevěděla jsem, že je tady - čestné slovo!
- Macheath** *(Jenny)* Že se nestydíš, ty děvko!
- (Seržant s Biřici a Macheathem odejdou pravými dveřmi. Jenny sedí na schodech a civí nepřítomně před sebe. Krátká rozpačitá pauza)*
- Diana** *(Jenny)* Co tě to, prosím tě, napadlo schovávat ho tady? Víš, co z toho může být?
- Vicki** A ještě jí za to vynadá!
- Hlas** *(za scénou)* Kočičko! Kočičko!
- Betty** To je jasný, madam: zabouchla se!
- Diana** Tím hůř! *(Jenny)* Okamžitě jdi na své pracoviště, pak si to vyřídíme!
- Betty** Nemůže to za ni někdo vzít? Vidíte přece, jak ji to, chuděru, vzalo!
- Diana** Tak Vicki, šup!

(Betty pomůže Jenny na nohy a odvede ji po schodech pryč; v zápětí se vrátí, usedne na své místo a začne opět plést punčochu. Vicki mezitím zvolna zamíří k levým dveřím)

Hias *(za scénou vzrušeně volá)* Kočičko! Kočičko! Prosím tě! Hned sem pojď! Pojď, nebo -

(Diana usedá na své místo za psací stůl, přitom podrážděně volá k levým dveřím)

Diana Vždyť už jde!

Hias *(za scénou vysíleně vydechne)* Už nemusí -

(Vicki se mechanicky vrátí na své místo, vezme svou knihu a ponoří se do četby. Zároveň někdo klepe na pravé dveře)

Diana *(volá)* Dálež!

(pravými dveřmi vstoupí Jack ve svátečním obleku, s květinou v klopě)

Jack Dobrý den -

Diana *(s profesionálním úsměvem)* Dobrý den, pane. Přejete si?

Jack Já bych chtěl -

Diana Vy jste tu dnes poprvé, vidíte?

Jack Jo -

Diana Tak se, prosím, posad'te!

(Jack usedne na taburet)

Můj salon není velký - v Londýně jsou zajisté větší podniky - ale já to záměrně nechci příliš rozšiřovat: zastávám totiž názor, že služby tohoto druhu nelze poskytovat na běžícím pásu, a přičítá se mi ty velké anonymní kolosy, které celou věc mechanizují a odlidšťují, snižující ji na úroveň jakési konzumní záležitosti. No řekněte sám - copak se dá -

(opona padá)

Konec desátého obrazu

Jedenáctý obraz

Na scéně je opět vězeňská cela. Vše jako v šestém obraze. Když se otevře opona, leží Macheath - se spoutanýma rukama - na kavalci. Vtom zarachotí ve dveřích klíč a Macheath rychle vstane; do cely vstoupí John.

John Máte tu návštěvu, kapitáne -

Macheath Já?

(do cely vstoupí Polly a Lucy; John odejde a zabouchne dveře)

(zvolá) Polly! Lucy!

(Polly přistoupí k Macheathovi a vlepi mu do tváře políček)

Co se stalo?

(Lucy dá Macheathovi políček na druhou tvář)

Co vás to, proboha, popadlo?

Lucy Ty se ještě ptáš?

Polly Všichni nám říkali, že jsi hochštapler, cynik a děvkař. My ale nedaly na lidské řeči -

Lucy Uvěřily jsme v tvé čestné úmysly -

Polly A rozhodly jsme se přijmout a co nejlépe plnit roli tvých životních družek, stojících při tobě v dobrém i zlem -

Lucy A třeba i proti vlastním otcům!

Polly Daly jsme ti vše, co jsme měly: svou věrnost, lásku -

Lucy Své tělo -

- Polly Svou čest!
- Lucy A jak ses nám za to odvděčil? Hanebně jsi nás podvedl!
- Polly Všechny tvé řeči o lásce byla sprostá lež -
- Lucy Protože ti ve skutečnosti nešlo o nic jiného, než abys prostřednictvím Polly dostal pod kontrolu organizaci pana Peachuma -
- Polly A prostřednictvím Lucy získal vliv na pana Lockita!
- Lucy Jsme šokováni -
- Polly A z hloubi duše uraženi!
- Polly a Lucy Měl by ses stydět!
- (delší pauza; Macheath zamyšleně přechází po cele, pak se vážně obrátí k Polly a Lucy)*
- Macheath Děvčata! Respektuji váš hněv a chápu vaši bolest, protože vím, že jevová stránka mého jednání může opravdu svádět k tomu výkladu, který mu vaše rozrušená mysl dává. Avšak právě proto, že vám rozumím, a tím spíš, že sám vím nejlépe, kolik mám chyb, musím se rozhodně hájit ve všem, kde mi prokazatelně křivdíte jen proto, že vám váš zápal znemožňuje spatřit pod povrchem mých činů jejich skutečný lidský obsah. Především není pravda, že vás nemiluji. Miluji vás upřímně a z mých úst nevyšlo v této věci jediné slovo, které by nezrcadlilo můj skutečný cit; často jsem naopak pociťoval víc, než mi stud a pýcha dovolovaly přiznat. Čeho jsem se tedy vlastně dopustil? Bylo snad mou chybou, že jsem si vás vzal? Ale co jsem měl jiného dělat, když jsem vás miloval? Samozřejmě: obvyklejší, protože pro společnost přijatelnější a pro muže pohodlnější, je dnes poněkud jiný postup, totiž ten, že muž pojme za manželku pouze jednu z milovaných žen, a tu druhou - vymlouvaje se na ohled ke své legitimní choti - odkáže do deklasujícího postavení tak zvané milenky, to jest jakési lepší kurtizány, jejíž povinnosti jsou sice skoro shodné s povinnostmi manželky, jejíž práva jsou však ve srovnání s manželkou výrazně okleštěna: jsou nuceny respektovat právo manželky na nesouhlas se svou existencí, sama nemá sebemenší právo na nesouhlas s existencí manželky. Postavení manželky přitom ovšem není o nic výhodnější: zatímco milénka o manželce ví a často - jak lze předpokládat - se o ní s jejím mužem, svým milencem, zešíroka baví, manželka musí naopak zůstat ponořena do bahna nevědomosti, což ji jejímu muži přirozeně odcizuje: nejsem nucen před milenkou - na rozdíl od manželky - nic skrývat, lépe si s ní rozumí a posléze ji má v důsledku toho i raději. Chápete, jak je toto řešení k oběma ženám bezohledné? A touto

cestou jsem snad měl jít? Ne, děvčata, chtěl-li jsem dostat co nejlépe své povinnosti k vám, nemohl jsem v této věci následovat ostatní muže a musel jsem se vydat po vlastní cestě, možná neprošlápané, ale rozhodně morálnější, totiž po cestě, která vám rovnoprávně dává tutéž míru legitimacy i důstojnosti. Taková je tedy pravda; na jejím základě mě, prosím, sudťe! Děvčata! Zítra budu s největší pravděpodobností popraven a tím se všechno beztak vyřeší - byť trochu jinak, než jsem si představoval. Nejde tedy, jak patrně, o budoucnost, běží už jen o minulost -

(Polly a Lucy začnou vzlykat)

Až nebudu, zůstane tu po mně jen vaše vzpomínka. Jediné, co mi může mé poslední hodiny ozářit trochou štěstí a zajistit mi spokojenou smrt, je naděje, že to nebude vzpomínka špatná. Prosím vás proto snažně, abyste se pokusily vžít do mého jednání, pochopit jeho logiku i jeho morálku, a uznat, že jsem se zachoval - v rámci svých možností - čestně! A pokud nebudete schopny ani v této chvíli, kdy běží vlastně už jen o mír mé duše, mé jednání akceptovat, pak se aspoň pokuste mi odpustit! Žádám vás o to jménem těch několika hezkých chvil, které jsme spolu prožili, a těch několika bláznivých plánů, které jsme spolu už nestačili uskutečnit!

(Polly a Lucy začnou hlasitě štkát, obě se vrhnou na Macheathe, vášnivě ho objímají, divoce líbou a hystericky pláčou. Opona padá)

Konec jedenáctého obrazu

Dvanáctý obraz

Na scéně je opět kancelář věznice. Vše jako v pátém obraze. Když se otevře opona, sedí Lockit pohodlně rozvalen za svým stolem a hledí zkoumavě na Filche, který stojí - ruce v poutech - proti němu. V pozadí sedí John.

- Lockit** Poslyšte, Filchi, jedna věc mi ale pořád není jasná: jako zloděj takříkajíc z přesvědčení byste přece měl obratný způsob, jímž pan Peachum pracuje pro podsvětí v rámci své služby u policie, vysoce oceňovat -
- Filch** Nikdy jsem nezastával názor, že účel světí prostředky. Naopak: domnívám se, že problematické prostředky problematizují i dobrý cíl
- Lockit** Vidím, že máte své zásady. Proč jste se ale potom do poslední chvíle pokoušel Peachuma krýt, když jeho postupy tak odsuzujete?
- Filch** No přece proto, že mám své zásady! Jednou z nich totiž je, že nikdy neudám kolegu, i kdybych proti němu měl sebevětší výhrady -
- Lockit** Což platí zřejmě i pro případ, kdy vás ten kolega sám udal -
- Filch** Ano.
- Lockit** Jste zvláštní člověk, Filchi! Škoda, že jste lupič a ne policista: někoho tak čestného bych tady potřeboval jako svůj!
- Filch** Obávám se, že jako policista bych měl s vámi tytéž spory, které mám jako lupič s Peachumem!
- Lockit** Proč myslíte?
- Filch** Nikdy bych se nesmířil například s takovými metodami, jaké jste dneska na mně uplatnil!

- Lockit** Jestli narážíte na toho donašeče, co jsem vám nasadil do cely, tak vás upozorňuji, že je to trik starý jako vězeňství samo, jak jinak bych se při vašem gentlemanství dozvěděl, že mě můj věrný Peachum tak hanebně klame?
- Filch** Nezlobte se, ale bylo to svinstvo -
- Lockit** No nic, Filchi, nechme toho. K policii nechcete, donášet mi zřejmě taky nebudete, tak co s vámi? Asi mi nezbude, než přiznat Glostroví, že jsem vás dopadl - budete mi užitečný aspoň k tomu, že mě vévoda nebude denuncovat u krále jako budižkničemu. To ovšem bohužel znamená - víte co?
- Filch** Provaz?
- Lockit** Gloster na tom trvá -
- Filch** Mně už na životě stejně nezáleží! Nehodím se do tohoto světa -
- Lockit** Já myslím, že tento svět by naopak potřeboval víc takových, jako jste vy. No co se dá dělat, škoda. *(k Johnovi)* Můžeš ho odvést -
(John odemkne levé dveře a odvede jimi Filche do věznice. Krátce na to někdo zaklepe na zadní dveře)
(zvolá) Dálež!
(zadními dveřmi vstoupí Peachum a jde s úsměvem k Lockitovi; podávají si ruce)
- Peachum** Nic si z toho nedělej, Bille, to se stává i v těch nejlepších věznicích -
- Lockit** A co jako?
- Peachum** Nemusíš to přede mnou skrývat, vím dobře, že ti náš ptáček dnes v noci ulít z klece -
(Peachum se domácky usadí na jedné židli. Levými dveřmi se vrátí John, dveře za sebou zamkne a odejde zadními dveřmi)
- Lockit** Jestli mluvíš o Macheathovi, Willy, tak je v cele číslo šest -
- Peachum** Copak on neutekl?
- Lockit** Utekl. Jenomže my jsme ho zase chytili!
- Peachum** A sakra -
- Lockit** Nejsi rád?
- Peachum** Ale jo -

Lockit Neříkáš to moc přesvědčivě! Stalo se něco?

Peachum Ne - jen jsem si myslel, že jsme toho útěku mohli využít k poněkud chytřejšímu řešení celého případu -

Lockit Překvapuješ mě, Willy! Pokud si vzpomínám, ještě včera jsi Macheathovo okamžité zatčení a odsouzení považoval za vůbec to nejchytřejší, co můžeme udělat -

Peachum Včera byla jiná situace -

Lockit Jakto? V čem?

Peachum Šlo přece o to, co nejrychleji znemožnit Polly. případnou nerozvážnost -

Lockit A dnes už o to nejde?

Peachum Polly prozřela -

Lockit Ale!

Peachum Vážně! Prohlédla Macheathe, pochopila svůj omyl a sama teď chce pracovat v intencích mého původního záměru -

Lockit Podívejme!

Peachum Jistě chápeš, že když jsem se to dozvěděl, hned mě napadlo, že by mohla Polly poskytnout Macheathovi na oko úkryt, upevnit si tím jeho důvěru a vytáhnout z něho informace o jeho komplicích a o ukrytém majetku jeho bandy. Kdyby se to povedlo, mohl bys ho pak chytit s celou bandou a udělat z toho monstrák, který by nahnal hrůzu celému podsvětí. Takhle se nám jeho lidi rozptýlí po podsvětí, posílí různé menší organizace, začnou soukromničit - a my budeme tam, kde jsme byli. A z něho nakonec ještě uděláme romantickou oběť ženské proradnosti -

Lockit Nezlob se, Willy, ale lepší vrabec v hrsti než holub na střeše!

Peachum Překvapuješ mě, Bille! Pokud si, vzpomínám, ještě včera jsi mluvil jinak -

Lockit Včera byla jiná situace -

Peachum Jakto? V čem?

Lockit Na tom už nezáleží. Prostě jsem to musel udělat -

Peachum Kvůli Lucy?

Lockit Musel jsem jí znemožnit případnou nerozvážnost. Zjistil jsem, že už je přes rok jeho ženou -

Peachum Takže náš Macheath je ke všemu ještě bigamista! To vědět Polly, udělá pro nás cokoli! Žes mi to neřekl! Kdepak - jak se do naší práce přilepou otcovské city, je z toho vždycky malér!

Lockit Tohle mi vyčítáš ty? To není od tebe pěkné! A vůbec - kdoví, proč ti Macheathova svoboda najednou tak leží na srdci?

Peachum Nechceš, doufám, tvrdit, že chci Macheathovi pomoci -

Lockit Víím, že na Macheathovi zájem nemáš -

Peachum Na čem tedy?

Lockit Nechme toho, Willy -

Peachum Bille, já víím dobře, co jsi chtěl říct!

Lockit Co tedy?

Peachum Že mi běží o majetek jeho bandy! Je to tak?

Lockit Nic takového jsem neřekl -

Peachum Ale myslíš si to!

Lockit Uklidni se, Willy. Kdybych ti nevěřil, tak bych se přece s tebou takhle vůbec nebavil - zvlášť po tom, co jsi dnes dopoledne řekl tomu svému zatracenému Filchovi!

Peachum Tak tohle v tom tedy je? Ted už tomu ovšem rozumím! Že dokážeš být takhle nechápavý, Bille, to jsem opravdu netušil!

Lockit Jakto - nechápavý?

Peachum Hergot, něco jsem tomu člověku přece nakukal musel! A co jiného jsem mu měl podle tebe říct? Přiznat, že pracuji pro policii a odhalit před ním celou naši hru?

Lockit Ne -

Peachum Co tedy?

Lockit Měls prostě všechno popřít!

Peachum Bille! Ten člověk měl přece důkazy, že jsem ti vydal Macheathe! Copak nechápeš, že všechno popřít by znamenalo definitivně mu jeho podezření potvrdit? Vždyť i kdyby šel rovnou ode mě do basy, pořád by ještě měl tucet možností, jak přede mnou varovat podsvětí! A to jsem měl snad riskovat?

Lockit Proč jsi mě tedy o tom rozhovoru aspoň hned neinformoval?

Peachum Nepovažoval jsem to za důležité a vůbec mě nenapadlo, že bys mohl účel té báchorky nepochopit!

Lockit Anebo jsi spoléhal prostě na to, že bude Filch mlčet?

Peachum Bille! Tvá důvěra je to jediné, na čem je celé mé postavení založeno! Ztratím-li ji, je všemu konec, protože ve specifických podmínkách mé práce sebemenší podezření znamená automaticky neodvolatelný rozsudek!

Lockit Přeháníš, Willy -

Peachum Nepřeháním! A přitom by stačilo tak málo - aspoň trochu se vžít do mé situace - a všechny pochybnosti by se rozplynuly jak vzduch!

(Peachum přechází vzrušeně po místnosti, pak se náhle obrátí k Lockitovi)

Bille! Uvědomuješ ty si vůbec, co to znamená po léta bojovat proti podsvětí, ale zároveň v něm muset po léta žít a pěstovat si jeho důvěru? Po léta usvědčovat vrahy a lupiče, ale zároveň po léta hrát bez chyby roli jejich ochránce? Po léta potírat zločin, ale zároveň ho po léta muset na oko páchat? Chápeš ty vůbec, co to je - tak dlouho nosit dvě tváře? Žít dvěma životy? Myslit dvojím způsobem? Od rána do večera se hlídat, přetvařovat, něco tajit a něco předstírat? Neustále se přizpůsobovat světu, který odsuzuješ, a zříkat světa, do něhož ve skutečnosti patříš? Oč snazší to všechno máš ty: jsi tím, čím jsi; každý ví, že tím jsi, a každý podle toho s tebou jedná; před nikým nemusíš nic skrývat nebo předstírat, ničemu se nemusíš přizpůsobovat! Jak krásně prostý je tvůj svět! Jak přímočaré může být tvé myšlení, jak jednoduchá hlediska můžeš uplatňovat - zde je dobro, právo, morálka - tam zlo, bezpráví, zločin! Jenomže bohužel hlediska, která platí v tvém světě, neplatí v mém, a ty je do něho nemůžeš mechanicky přenášet, aniž bys bořil samy základy, na nichž stojí! Víš, že v perspektivě tvé zkušenosti se ti co chvíli asi zdá, že tam či onde zacházím příliš daleko, dopouštím se nepochopitelných ústupků, říkám věci, které bych říkat neměl, a příliš se přizpůsobuji světu, proti němuž bojuji. Jenomže ono to je hrozně snadné - sedět si v závětrí této teplé kanceláře, pěstovat si tady své čisté ručičky a pronášet odtud své zjednodušující soudy! Ale vyjít ven, doprostřed života, denně tam dávat v sázku svou čest udržováním styků, za něž se pravděpodobně člověk nikdy nedočká uznání, a drobnou, neokázalou a riskantní práci v nebezpečném pásmu na pomezí podsvětí a policie pomalu, nenápadně, bez nároků na slávu bojovat za věc práva a pořádku - to je něco jiného! Ostatně kdoví, zda by bez této špinavé práce, plné přetvářky

a nedůstojných kompromisů, byla tato kancelář a tato věznice tím, čím jsou: úspěšnou baštou boje proti zločinu!

Lockit Asi máš pravdu, Willy. Pokud jsem se tě dotkl, tak mi to, prosím, odpusť -

Peachum Nejde o mé city, Bille -

Lockit Já vím -

(pauza)

Ty, Willy -

Peachum Ano?

Lockit A ty myslíš, že teď - když je Macheath zase tady - neexistuje už opravdu žádná cesta, jak z něho ty informace dostat?

Peachum Existuje, Bille. Je nebezpečná, ale myslím, že za pokus stojí -

Lockit O co jde?

Peachum Poslouchej dobře!

(vtom se rozlétnou zadní dveře a vstoupí Seržant s Biřící, vedoucími Opilce. Všichni projdou rychle místností k levým dveřím; na prahu se však Opilec náhle zastaví, obrátí se k Lockitovi a zvolá)

Opilec Ať žije svoboda tisku!

(Seržant vlepí Opilci políček. Opona padá)

Konec dvanáctého obrazu

Třináctý obraz

Na scéně je opět vězeňská cela. Vše jako obvykle. Když se otevře opona, leží Macheath - se spoutanýma rukama - na kavalci. V tom zarachotí ve dveřích klíč a Macheath rychle vstane; do cely vstoupí John.

John Máte tu návštěvu, kapitáne -

Macheath Já?

(do cely vstoupí Jenny; John odejde a zabouchne dveře; Macheath hledí zaraženě na Jenny)

Jenny Překvapení, co?

Macheath Čekal jsem, že přijdete. Jenomže já teď nemůžu ztrácet čas věcmi nesouvisejícími bezprostředně s mou přípravou na smrt. Bylo by proto nejlepší, kdybyste zase odešla -

Jenny Nezdržím vás dlouho. Musím vám to všechno vysvětlit!

Macheath nevím, co se tady dá ještě vysvětlovat! Že sloužíte u policie a jste schopna udělat cokoli, abyste splnila úkol, který vám dali - to vím přece i bez vás!

Jenny Nic nevíte!

Macheath Jakto?

(v tom zarachotí ve dveřích klíč; vstoupí John a obrátí se k Jenny)

John Musím vás, slečno, požádat, abyste skončila svou návštěvu -

Jenny Mám nárok na půl hodiny! *(vytáhne ze záňadří papírek a ukazuje ho Johnovi)* Tady je moje propustka -

John Pan Macheath tu má důležitou návštěvu -

Jenny Tohle je také důležité!

(John šeptá něco Macheathovi; Macheath protáhne překvapeně tvář)

John Opusťte, prosím, celu!

Jenny *(zastrkuje papírek do záňadří)* Dobrá, počkám tedy venku, až ta návštěva skončí -

(John vyvede Jenny z cely; dveře zůstanou chvíli pootevřené; pak jimi vstoupí Peachum. John za ním zvenčí dveře zabouchne)

Peachum Dobrý den, kapitáne -

Macheath Poklona -

(Peachum přejde pomalu ke stolku a usadí se; Macheath na něho zamračeně hledí; rozpačitá pauza)

Tak co? Spokojen?

Peachum Právě že vůbec ne -

Macheath Jakto?

Peachum Přehnal jsem to. Nechal jsem se strhnout záchvatem uraženého otcovství -

Macheath Anebo vztekem, že se vám nepodařilo zneužít Polly proti mně?

Peachum To taky -

Macheath Aspoň tedy budu umírat s dobrým pocitem, že žijete se špatným svědomím -

Peachum Nechci, abyste umřel -

Macheath Ale? A jdou vaše výčitky tak daleko, že chcete pro mou záchranu i něco udělat?

Peachum Jdou -

Macheath Zadarmo to ovšem nebude -

Peachum To ne -

Macheath No proto! Jinak bych vám totiž nemohl věřit! Ale k věci: běží vám zřejmě o majetek mé organizace -

Peachum Běží mi o víc -

Macheath Víc nemám -

Peachum Ale máte!

Macheath Co?

Peachum Schopné lidi, rozsáhlé plány, bohaté zkušenosti, dobré nápady -

Macheath Nechcete toho trochu moc?

Peachum Život za to snad stojí! Ostatně můj návrh je solidní -

Macheath Poslouchám -

Peachum Nabízím vám fúzi -

Macheath Fúzi?

Peachum Přesněji řečeno delimitaci: vaše organizace by se kompletně včlenila do mé. Byl byste mým zástupcem, se všemi příslušnými právy a povinnostmi, a umřu-li dřív než vy, převzal byste pak celý podnik.

Macheath To je všechno?

Peachum Druhou podmínkou je, že budete žít s Polly ve spořádaném manželství. Má vás totiž ráda, o čemž jsem se definitivně přesvědčil, když mi dnes dopoledne slíbila, že mi vás pomůže zničit: nemá ve zvyku mi lhát a pakliže to v tomto případě udělala, mohlo to být diktováno jedinečnou mimořádnou láskou k vám -

Macheath Zřejmě jste pochopil, že je pro vás výhodnější, když budu živý pracovat pro vás, než mrtvý proti vám. Je to tak?

Peachum Ano. Vycházel jsem přitom z předpokladu, že budete přeci jen asi raději živ jako zástupce šéfa a spořádaný manžel, než mrtev jako šéf a věhlasný děvkař -

Macheath Dostat člověka do basy je ovšem snazší, než ho dostat ven. Jak byste Lockita přesvědčil o tom, že mě má pustit?

Peachum Víte přece, že mám na něho vliv!

Macheath Jen jestli nemá spíš on vliv na vás!

Peachum Promiňte, ale co tím chcete říct?

Macheath Víte co, pane kolego? Přestaňte si hrát na slepou bábul! Máte mě za většího hlupáka, než jsem!

Peachum Nerozumím vám -

Macheath To si vážně myslíte, že vám tohle všechno spolknou?

Peachum Chcete říct, že v tom je nějaký trik? Co bych z toho, prosím vás, měl? Vždyť ten návrh je přece pro mě mimořádně výhodný!

Macheath Bylo by to pro vás výhodné, kdybyste svou kariéru zakládal na rozvoji své firmy a ne na spolupráci s policií! Jelikož ale tomu tak není, chápu váš návrh jen jako obratný a s Lockitem samozřejmě do detailů domluvený manévr, jehož cílem je dostat se k mým lidem a našemu majetku, abyste nás pak mohli chytit všechny najednou a udělat z toho monstrák! Jenomže když už musím viset, pak věru raději jako hrdina, který neznal své kamarády a stal se obětí ženské proradnosti, než jako zrádce svých druhů, odsouzený s nimi za spáchané loupeže!

Peachum Netušil jsem, pane kolego, že vám budu muset - zrovna na tomhle místě! - říkat všechno po lopatě! Vidím však, že vaše nechápavost je větší, než jsem předpokládal -

Macheath Chápu to až příliš dobře, pane kolego!

(Peachum se rozhlédne, načež přisedne blíž k Macheathovi a promluví ztišeným hlasem)

Peachum Nic nechápete, vy bláznuku! Samozřejmě, že to všechno vzniklo v Lockitově kanceláři! Jak jinak jsem to ale mohl udělat? Myslíte, že mi Lockit odtud pustí jen tak člověka - prostě proto, že to chce? Takový vliv na něho zatím namouvěru nemám! A tak jsem si vymyslel celý ten plán, že vám navrhnou fúzi, vymohu jako svobodu, vy přivedete Lockita na příslušné stopy a on vás pak bude moci chytit i s vašimi kumpány. Proč ale myslíte, že jsem to celé udělal? No přece z téhož důvodu, z jakého dělám takové věci vždycky, abych tak říkajíc nalil do Lockitova poháru Peachumovo víno! Proč si vůbec myslíte, že spolupracuji s policií? Z lásky ke králi? Dělám prostě jen to, co dělají - tak či onak - všichni: sleduji své cíle a kryji si přitom záda!

Macheath Chcete tedy Lockita podfouknout?

Peachum Co jiného?

Macheath Jak ale dosáhnete toho, aby neprovedl i druhou část vašeho plánu a hned po té fúzi mě definitivně nechytí i s mými chlapci?

Peachum Pane kolego! Kouším to s ním takhle už leta a za tu dobu snad mám nějaké zkušenosti, ne? Řeknu mu třeba, že se podsvětí o našem plánu dozvědělo a že jeho uskutečněním by se prozradila má spolupráce s policií!

Macheath Hm. A jakou mám záruku, že i tohle není zase jěn s Lockitem domluvená lest?

Peachum To je věc důvěry, pane kolego! Já taky přece nemám žádnou záruku, že mě nepodvedete! Musíte se prostě rozhodnout, jestli to risknete nebo ne - pokud jde o mě, já se už rozhodl.

Macheath Dobrá tedy: přijímám!

Peachum Výborně. Zítra dopoledne vás očekávám ve svém domě. Doufám, že se před námi dvěma právě otevřela etapa solidní a konstruktivní spolupráce. Buďte zdrav, kapitáne!

Macheath Servus -

(Peachum odejde; Macheath se zamyšleně prochází po cele. Po chvíli zarachotí ve dveřích klíč a vstoupí John)

John Můžu přivést tu dámu, jak tu prve byla?

Macheath Ona je ještě tady?

John *(volá za scénou)* Slečno!

(do cely vstoupí Jenny; John odejde a zabouchne dveře)

Macheath Tak vy mi chcete tvrdit, že nepracujete pro policii?

Jenny Chci vám říct pravdu!

Macheath To jste říkala u Diany taky!

Jenny To bylo něco jiného -

Macheath Jakto?

Jenny Kdybych se nesnažila probudit ve vás dojem, že mluvím pravdu, neměla by přece celá ta komedie s odsouzeným otcem smysl!

Macheath A mě by nechytily, co?

Jenny No vidíte! Dosud jsem vám přece vždycky lhala jen proto, abych vás dostala do vězení. Proč bych vám tedy lhala teď, když už tu jste?

Macheath Dobrá. A jaká je tedy vaše dnešní pravda?

Jenny Nejsem Lockitův člověk.

Macheath Aha! Nejdřív vás donutili podvést mě v krčmě a pak vás donutili podvést mě u Diany pomocí přiznání, že jste mě v krčmě podvedla

z donucení! Hezky vymyšleno, jenže tentokrát se na to už nenachytám!

Jenny Však já vám taky nic takového netvrdím -

Macheath Výborně - přiznáváte se tedy, že pro ně pracujete!

Jenny Je to všechno jinak, než si myslíte -

Macheath Jak - jinak?

Jenny Horší!

Macheath Horší? Copak může být něco ještě horšího?

Jenny Podívejte, kdybych vás dvakrát oklamala - jak předpokládáte - prostě proto, že to patří k mé službě, anebo proto, abych si tím udělala u policie oko, dalo by se to ještě pochopit - jenomže já žádné takové důvody neměla!

Macheath Chcete tím říct, že to na vás nikdo nežádal, ani že vám z toho nekynul žádný prospěch?

Jenny V prvním případě jsem se sama nabídla a můj návrh byl dokonce přijat až po delším naléhání, v druhém případě jsem to celé udělala dokonce výhradně z vlastní iniciativy -

Macheath Šlo tedy o jakési zlo pro zlo?

Jenny Ano -

Macheath A to vám mám věřit?

Jenny Proč bych si zrovna takovouhle věc vymýšlela?

Macheath Třeba proto, že vám dal Lockit příkaz, abyste to vzala celé na sebe. Což je také zřejmě pravý účel vaší dnešní návštěvy -

Jenny Myslíte, že pan Lockit má potřebu dělat se hezčí před člověkem, který mu už nemůže uškodit?

Macheath No dobře. Vy tedy tvrdíte, že jste mě dvakrát za sebou zákeřně zradila z čiré vnitřní potřeby?

Jenny Zrůdné, co?

Macheath Jak se to vezme. V jistém ohledu by mi to bylo sympatičtější, než kdybyste mě zrazovala například pro peníze. Rozhodně by to nebylo tak banální -

Jenny To ale není všechno! Má potřeba vás zničit šla dokonce tak daleko, že když vás odvedli, nepociťovala jsem výčitky svědomí, jak to

- v takových případech bývá, ale zmocnila se mě vždycky naopak jakási zvláštní rozkoš! Ještě vám to je sympatičtější než ostatní druhy zrady?
- Macheath** Možná vás to překvapí, ale kdyby to byla pravda, docela by se mi to líbilo. Byla by v tom aspoň vašeň, a to vždycky respektuji -
- Jenny** Nemusíte být galantní, mně by stačilo, kdybyste mi prostě věřil -
- Macheath** Ani nevíte, jak rád bych jednou věřil, že vám můžu věřit!
- Jenny** Jestli jsem ovšem nepociťovala žádné výčitky, neznamená to, že jsem neměla výčitky, že je nepociťuji! Naopak: hodně jsem o svém podivném jednání uvažovala a tázala jsem se sama sebe, kde se to ve mně najednou vzalo - do té doby jsem totiž nic takového nikdy neudělala -
- Macheath** Tak aspoň v něčem jsem byl váš první!
- Jenny** Nebud'te zlý -
- Macheath** A k čemu jste ve svých úvahách dospěla?
- Jenny** Podívejte, Macku, člověk nemůže žít rozštěpen na toho, kdo plní vůli jiných, a na toho, kdo to s odporem pozoruje; každý potřebujeme - aspoň do jisté míry - sám sobě patřit, protože nepatřit si znamená nebýt totožný sám se sebou a tedy de facto nebýt. Jak víte, mé povolání mě nutí, abych si patřila míň než ostatní ženy; to, co ony považují často dokonce za to nejceněnější, co mají, nepatří v mém případě mně, ale trhu, na nějž to dávám. Jenomže já chci přesto patřit sama sobě, protože chci být sama sebou! Divíte se, že o to vášnivěji si střežím vládu nad tím málem, co mi ještě pod mou vládou zbývá, a dík čemu tedy ještě vůbec jsem?
- Macheath** Mluvíte zřejmě o svém srdci -
- Jenny** Možná to je tak trochu naše choroba z povolání, že čím méně nám náleží naše tělo, tím energičtěji bráníme nezávislost svého srdce! Nevím, jestli to pochopíte, ale já prostě v sobě cítím strašnou potřebu bojovat proti každému, kdo by si mohl podmanit mé srdce!
- Macheath** To ale přece není můj případ -
- Jenny** Je, Macku -
- Macheath** Vy mě milujete?
- Jenny** Nikdy bych vám to nepřiznala, kdybych nevěděla, že zemřete!
- Macheath** A jak k tomu, prosím vás, došlo? Vždyť mě prakticky neznáte?

- Jenny** Víte, že sama nevím? Viděla jsem vás párkrát u nás v podniku a trochu jsem o vás slyšela vyprávět. Dlouho jsem si to vůbec neuvědomovala, ale oč déle ten oheň doutnal v podvědomí, o to bouřlivějším plamenem potom zachvátil mé vědomí: byla jsem z toho nepřítel, chodila jsem jako v polosnu, nenáviděla jsem vás a proklínala, má pýcha se změnila v bezmocný vztek - a pak se to stalo: já pochopila, že chci-li zase patřit sama sobě, musím vás zničit. Ano, mé pokoření mohla smýt jen krvavá satisfakce, jakési drastické sebepotvrzení činem: musela jsem vás zabít, abych mohla žít -
- Macheath** Ale Jenny, copak si neuvědomujete, že člověk se stává sebou samým jedině skrze své vztahy k druhým - a na prvním místě právě láskou? Vždyť potlačujete-li svou lásku, potlačujete tím nejvíc právě sebe samu, totiž to, co by vás teprve opravdu udělalo vámi! To, čím sebe samu ztrácíte, je naopak pýcha, kterou se necháváte zotročit - toto destruktivní hnutí myslí, zahánějíci člověka do podivného vzduchoprázdna samoty, kde není srovnání a tudíž ani totožnosti! Jenny, pochopte to přece: já nevstupuji do vašeho srdce jako ničitel jeho suverenity, ale naopak jako živoucí vtělení jeho suverenní vůle; neodvádím vás od sebe samé, ale jsem naopak jediným možným prostředníkem vašeho návratu k sobě; neberu vám vaši existenci, ale naopak ji prohlubuji! Nejsem vaše zkáza, ale vaše záchrana!
- Jenny** Vám se to mluví, když nemáte mou povahu! Ostatně k lásce přece nestačí, když miluje jen jeden -
- Macheath** Jenny! Nebud'te bláhová! Proč myslíte, že já - kterého dosud nepodvedla žádná žena - se nechal tak snadno a tolikrát oklamat právě vámi? Pravda, zprvu jsem si to také neuvědomoval, ale teď už to vím docela jasně: nikdy bych se nenachytil na vaše lži, kdybyste mě byla vždy znovu neočarovala právě tou svou zvláštní, vášnivou a temně dramatickou povahou, do níž jste mi právě dopřála nahlédnout! Ano, teď už konečně vím, co mě na vás tak vzrušovalo, že jsem ztrácel všechnu svou obvyklou opatrnost: vaše hrdost, vaše tajemná potřeba páchat zlo, vaše pýcha a spalující smyslůvost, která se za ní skrývá! Nemá smysl, Jenny, abych to dále sobě i vám zapíral: já vás také miluji! Miluji vás přesto, že mě zrazujete, a v jistém zvláštním smyslu dokonce právě proto! Věřte mi, nikdy jsem netušil, že zrada může člověka tak eroticky vzrušovat!
- Jenny** No vidíte! Na jedné straně mi tu nabízíte život v harmonické lásce, a přitom se sám na druhé straně přiznáváte, že na mně milujete jen mé zrady! Ne, my dva bychom spolu stejně nemohli být šťastni: ať vás budu ničit nebo nebudu, vždycky tím naši lásku zabiju - to je prostě začarovaný - kruh!

- Macheath** Vaše zrádnost, Jenny, mě vzrušovala jako přemožitelka vaší lásky. O to víc mě bude vzrušovat vaše láska jako přemožitelka vaší zrádnosti!
- Jenny** Jste hrozný člověk, Macku! Byla jsem si jista svým vítězstvím, a teď vidím, že pokud vás okamžitě nezahládím, bude to můj konec!
- Macheath** Naopak, tato chvíle je naším začátkem: dnes mě odtud pustí a my spolu ihned prchneme někam daleko, kde nás nenajde nikdo - mimo ptáků a hvězd!
- (opona padá)*

Konec třináctého obrazu

Čtrnáctý obraz

Na scéně je Lockitova domácnost. Je to - až na nějakou dobře viditelnou, ale jen vnější obměnu, např. v celkovém barevném ladění - tentýž interiér, který tvořil domácnost Peachumovu. Když se otevře opona, jsou na scéně Lockit a Lockitová. Lockit má na sobě župan, sedí u stolu a zapisuje cosi do velké účetní knihy; Lockitová v zástěře se pohybuje kolem plotny a vaří večeři. Po delší pauze se ozve Lockitová.

- Lockitová** Ty, Bille -
- Lockit** *(aniž vzhledne)* Co je?
- Lockitová** Myslíš, že to byl dobrý nápad?
- Lockit** Co?
- Lockitová** Řešit to s tím Macheathem tak radikálně-
- Lockit** Neměli jsme jinou možnost, Mary -
- (vtom někdo zaklepe na pravé dveře. Lockit rychle zabouchne svou knihu a ukryje ji do zásuvky)*
- (zvolá)* Dálež!
- (pravými dveřmi vstoupí Harold)*
- Harold** Hlásím, šéfe, že exekuce na tom Filchovi byla vykonána -
- Lockit** Jak se choval?
- Harold** Statečně. Těsně před smrtí zvolal: "Ať žije londýnské podsvětí!"
- Lockit** Šťastný člověk, i ve smrti zůstal sám sebou!

(Harold chce odejít)
 Harold -
Harold Ano, šéfe?
Lockit Má tam Macheath teď nějakou návštěvu?
Harold Myslím že ne -
Lockit Tak mi ho sem, prosím tě, přiveď!
(Harold odejde pravými dveřmi; Lockit vytáhne ze zásuvky opět svou knihu a začne do ní cosi zapisovat)
Lockitová Ty, Bille -
Lockit *(aniž vzhledne)* Co je?
Lockitová Proč chceš mluvit s Macheathem?
Lockit Uvidíš -
Lockitová Chceš mu dát šanci?
Lockit Proč?
Lockitová Mám strach, aby si Lucka něco neudělala -
Lockit Prosím tě -
(vtom někdo zaklepe na pravé dveře. Lockit rychle zabouchne svou knihu a ukryje ji do zásuvky)
(zvolá) Dále!
(pravými dveřmi přivede Harold Macheathe se spoutanýma rukama)
Harold Tak tady ho máte, šéfe -
Lockit Díky. Zůstaň pro jistotu na chodbě -
(Harold odejde pravými dveřmi; Lockit se dívá chvíli zkoumavě na Macheathe, pak ukáže na židli)
 Sedněte si -
Macheath Děkuji -
(Macheath usedne ke stolu naproti Lockitovi a zvědavě na něho hledí)

Lockit Včera jste mě nařknul, že jsem vás zavřel na přání Willyho Peachuma - vzpomínáte?
Macheath Ovšem -
Lockit A teď si myslíte, že chci na přání téhož Peachuma pustit. Je to tak?
Macheath *(zaraženě)* Ne -
Lockit Ne? A copak dělal Peachum dnes u vás v cele?
Macheath Přišel se se mnou před mou smrtí smířit -
Lockit A nenavrhl vám přitom náhodou, že vás odtud dostane, když přistoupíte na fúzi vašich organizací?
Macheath Ne -
Lockit Ale ano! Měl jsem to s ním totiž domluveno; byl to trik, který nás měl před vaší popravou dostat k vašim lidem -
Macheath Proč mi to tedy říkáte?
Lockit Teď už můžu -
Macheath Proč?
Lockit Protože jste nám na to bohužel nenaletěl. Peachum se to sice pak pokusil ještě zachránit tvrzením, že ten plán se mnou domluvil jen na oko, aby vás dostal ven, ale ani téhle verzi, kterou jsme měli připravenu pro případ, že mu nebudete v první fázi věřit, jste neuvěřil -
Macheath Jakto, že ne? Vždyť jsem Peachumovu nabídku přijal?
Lockit Ano, ale jen proto, abyste se dostal ven, zmocnil se - v rámci fingované fúze - majetku obou organizací a pak dřív, než vás s vašimi hochy definitivně pochytám, prchnul s jistou dámou někam, kde vás nenajde nikdo mimo ptáků a hvězd!
(Macheath vzrušeně vyskočí)
 Jinými slovy: když jste pochopil, že vás Peachum klame, když vám říká, že mě klame, rozhodl jste se ho oklamat. Jenomže - naštěstí pro nás a naneštěstí pro vás - v zápětí jste byl sám oklamán. Už tomu rozumíte?
(Macheath hledí okamžik vyřeštěně před sebe, pak vydechne)
Macheath Ta děvka!

(Macheath zhrouceně klesne na židli a dívá se zdrceně před sebe; Lockit a Lockitová vymění významné úsměvy)

To je definitivní konec -

Lockit Člověk má vždycky šanci, Mackie. Aspoň v téhle věznici -

Macheath Nechci žít. Nehodím se do tohoto světa!

Lockit Kdybyste se nekasal!

(delší pauza)

Macheath Notak? Na co ještě čekáte? Můj krk je vám k dispozici!

Lockit Čekám, až se trochu uklidníte. *(k Lockitové)* Mary, myslím, že doušek líkér by udělal panu kapitánovi dobře -

(Lockitová naleje do sklenky líkér a postaví ho před Macheathe)

Lockitová Poslužte si -

Macheath Děkuji -

(pauza; Macheath hledí zachmuřeně do země a přitom usrkuje mechanicky líkér; Lockit ho pozoruje. Po chvíli se Macheath ozve tichým, schlíplým hlasem)

Tak spustíte -

Lockit Podívejte, Mackie: Peachum, jak jste už pochopil, pracuje pro mě a těší se mé plné důvěře. Avšak právě proto, že pracuje tak spolehlivě, zaslouží si, aby jeho služba stála na ještě pevnějším základě, než jakým je pouhá důvěra. Potřebuji důkazy -

Macheath A co pro to mám já udělat?

Lockit Nic víc a nic míň, než uskutečnit tu fúzi, kterou vám Peachum navrhuje, a pak se už jen - jako jeho zástupce - trochu dívat kolem sebe a občas mi sdělit, co je v podniku nového, jak si váš šéf vede a jestli mi odvádí pro městskou pokladnu skutečně všechny tržby. To je všechno. Když na to přistoupíte, ručím za bezpečnost vaší i vašich chlapců. Co tomu říkáte?

Macheath Vy se nebojíte, že vás podvedu?

Lockit Jak?

Macheath Co když zjistím, že vás Peachum podvádí, ale budu ho krýt nebo se s ním dokonce proti vám spolčím?

Lockit To neuděláte -

Macheath Jak to můžete vědět?

Lockit Tak zaprvé: nikdy nebudete mít jistotu, zda ten či onen doklad Peachumovy zrady není jen mnou inspirovaná zkouška vaší spolehlivosti - a buďte ujštěni, že takové zkoušky budu občas dělat! A zadruhé: o jakémkoliv vašem pokusu se s Peachumem za mými zády domluvit mě bude Peachum okamžitě informovat: v případě, že je mi věrný, ze služební horlivosti, a v případě, že mě klame, ze strachu, že může jít o mnou inspirovanou zkoušku jeho spolehlivosti - a buďte ujštěni, že takové zkoušky budu občas dělat! Tak co - přijímáte?

(dlouhá napjatá pauza; Macheath přechází zamyšleně po místnosti, pak se náhle obrátí k Lockitovi)

Macheath Podívejte, Lockite: já na svém životě nelpím, smrti se nebojím a jsem dokonce ochoten svůj život i obětovat - ovšem jedině za předpokladu, že tím posílím autoritu hodnot, za něž zemřu, a že tudíž svou smrtí prospěji životu druhých. Svůj život jsem si totiž nedal a nepatří mi - jsem pouze jeho správcem - a jakým bych to byl správcem, kdybych bezdůvodně ničil to, co mám ošetřovat? Klamou-li mě, jak se ukazuje, všichni kolem mě, neznamená to, že ode mne očekávají něco jiného, ale pravý opak: nabízejí mi tím vlastně jen jakýsi princip našeho vzájemného styku. Co by se stalo, kdybych tuto nabídku odmítl? Mé okolí by to chápalo jako vyzývavý projev mé povýšenosti a pýchy - tím spíš, že by to bylo spojeno s tím teatrálním dovětkem poprav - a každý by se zeptal: odkud ten člověk odvodil své právo odlišit se tak okázale od ostatních, vydělit se z řady, pohrdnout míněním většiny a poplivat i to minimum disciplíny, bez něhož se žádná společnost neobejde? Byl bych chápán prostě jako domýšlivý exhibicionista, který si chtěl hrát na svědomí světa; obětoval bych se za něco, v co nikdo mimo mě nevěří; má smrt by tedy zůstala nepochopena, autoritu žádných hodnot by neposílila, nikomu by nepomohla, jen by způsobila bolest několika mým blízkým. Byla by to typicky zbytečná smrt. A je to koneckonců pochopitelné: odmítnout totálně pravidla hry, která tento svět člověku nabízí, je sice pohodlnější, ale k ničemu to obvykle nevede; daleko těžší, ale zároveň nepoměrně smysluplnější je tato pravidla naopak přijmout, zajistit si tím možnost komunikace se svým okolím a pak této komunikace využívat k postupnému boji za zlepšení daných pravidel hry. Jinými slovy: jediným správným, důstojným a vpravdě chlapeckým řešením mé situace je obrátit se k životu čelem, vrhnout se odvážně do jeho rozbouřených vln, nebát se jeho špíny a všech nástrah, jež člověku klade do cesty, a všechny své síly a všechny svůj um vložit do boje za to, aby byl lepší, než je!

- Lockit** Mackie, promluvil jste jako muž! Jsem hluboce dojat -
(Lockit podá Macheathovi ruku, následuje vzájemný stisk, poněkud neobratný díky tomu, že Macheath má spoutané ruce. Pak Lockit vyndá ze zásuvky jakýsi papír, kalamář a brko a vše postaví slavnostně před Macheathe)
 Tady mi to, prosím, podepište -
- Macheath** Nestačila by ústní dohoda?
- Lockit** Ne -
(Macheath se tedy sehne ke stolu a s velkými obtížemi - díky poutům - papír podepíše; Lockit ho přitom bedlivě sleduje. Jakmile je podepsáno, uchopí Lockit rychle papír, fouká na něj, a když je podpis suchý, uklidí papír do zásuvky a pak znovu podá Macheathovi ruku; komplikace se přitom samozřejmě opakují)
 Doufám, že se před námi dvěma právě otevřela etapa solidní a konstruktivní spolupráce! *(volá k pravým dveřím)* Haroldo!
(pravými dveřmi vstoupí Harold)
 Sundej mu to!
(Harold sejme Macheathovi pouta; Macheath začne lehce komíhat rukama, aby uvolnil ztuhlé svalstvo)
 Jste volný, Mackie! Buďte zdrav -
(Macheath se uklání - stále ještě třepaje rukama - Lockitové, prostírající k večeři)
- Macheath** Rukulíbám, milostpaní -
- Lockitová** *(s úsměvem)* Doufám, že když to všechno tak dobře dopadlo, skončíte s rozpustilostmi a budete žít konečně se svou Lucy! Má vás tak ráda -
- Macheath** Spolehněte se, maminko! *(Lockitovi)* Servus!
(Macheath odkvapí pravými dveřmi; za ním odejde Harold. Lockitová nalezne do talířů polévku a pak s Lockitem usedne k večeři; Lockit si zastrkuje ubrousek za límec, přitom hovoří)
- Lockit** Tak Mary, a od tohoto okamžiku má naše organizace pod kontrolou prakticky celé podsvětí!
- Lockitová** Dalo to fušku, vid'?

- Lockit** Získat kontrolu nad londýnskou policií byla proti tomu hračka!
- Lockitová** Stejně to je zvláštní, Bille: nikdo o naší organizaci neví a všichni jí slouží!
- Lockit** Kdo neví, že slouží, slouží vždycky nejlíp! Dobrou chuť!
(Lockit a Lockitová se pustí do jídla. Opona padá)

Konec čtrnáctého obrazu

KONEC

Václav Havel (5. 10. 1936)

Hry z "období zakázanosti":

Žebrácká opera (1972)

prem. 1.11.1975, Horní Počernice - Divadlo na tahu (amat.)
zahr. prem. 3.3.1976, Terst - Teatro Stabile

Audience (1975), listopad 1989 Actor's Studio, New York

leden 1990 Actor's Studio, Praha - Činoherní klub

(v české verzi tamtéž P. Landovský a J. Abrahám

v režii J. Menzela)

Vernisáž (1975)

prem. 9.10.1976, Vídeň - Burgtheater - Akademietheater

Horský hotel (1976)

prem. 23.5.1981, Vídeň - Burgtheater - Akademietheater

Protest (1978)

prem. 17.11.1979, Vídeň - Burgtheater - Akademietheater

Chyba (1983)

prem. listopad 1983, Stockholm - Stadsteatern

Largo desolato (1984)

prem. 13.4.1985, Vídeň - Burgtheater - Akademietheater

Pokoušení (1985)

prem. 23.5.1986, Vídeň - Burgtheater - Akademietheater

nejznámější inscenace: Royal Shakespeare Company, Stratford
n.A., květen 1987 (Londýn 1988)

amat. videofilm 1988 - Divadlo na tahu, rež. A. Krob

Asanace (1987)

scénické čtení: 8.3.1989, Londýn - R.S.C. Barbican

prem. září 1989, Curych - Schauspielhaus

Nejvýznamnější nedivadelní publikace:

O lidskou identitu, Londýn 1984

Dopisy Olze, Toronto 1985

Dálkový výslech, Londýn 1985

Do různých stran, Scheinfeld-Schwarzenberg 1989

MINUS 21

Posledních dvacet let byla naše divadelní kultura vylidňována technikou "zatykače na kulturu", jak charakterizoval tento stav exilový tisk. Do téže řeky však dvakrát nevstoupíš; některé škody jsou již nenapravitelné. Ale staré dluhy živému divadlu je třeba platit.

Vydavatelství DILIA tíživě pociťuje svůj podíl na tomto dluhu našim dramatikům a proto rádo uvítalo návrh režiséra Luboše Pistoria na projekt, jehož smyslem je v době co nejkratší vydat pro informaci divadelníků ucelený soubor nejvýznamnějších českých zakázaných her uplynulého dvacetiletí. Tento soubor má tvořit samostatný ediční celek, který by po létech panujícího optického klamu chudoby české dramatické tvorby ukázal její pravou tvář a posílil vědomí kontinuity české kultury.

Vydavatelství DILIA předkládá edici "-21" jako gesto bez komerčních zřetelů, jako svou kulturní povinnost. V této souvislosti upozorňujeme divadla, že na mnohé z těchto her nebyla ještě uzavřena dohoda o zastupování a že proto právo na jejich provozování uděluje zatím výhradně autor. (Před zařazením na repertoár je tedy nutné se o této záležitosti včas informovat.)

redakce divadelních textů
DILIA

Václav Havel

Žebrácká opera

MINUS 21 - edice bez dohledu

Podle edičního návrhu režiséra Luboše Pistoria

Odpovědná redaktorka-Dilia Jitka Sloupová

Redakční rada-2N PhDr.Jana Kasalová, Ing.Aleš Kisil

Tom Lockenbauer

Obálku podle návrhu Pavla Hartla upravil František Štorm

Graficky upravil Tomáš Kočiš

Technická spolupráce Zdeněk Lejsek, Hanuš Majer

Do tisku připravily Dilia a 2N-hospodářská činnost

405.ZO Svazarmu

Praha 1990

Vytiskla tiskárna MÍR, novinářské závody

národní podnik Praha

Ediční řada celovečerních her. Svazek 7.

Vydání první.Náklad 1000 výtisků.

AA 7,52 VA 7,75

13/5. 3-11.888-1990.

Cena 20 Kčs (dle výměru ČCÚ č.491/25/83)